

До комісії

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи
ступеню бакалавр

студента Остапенко Альони Олександрівни
(ПІБ)
академічної групи 072-17-1
(шифр)
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)
освітньо-професійної програми: «Фінанси, банківська справа та страхування»
на тему: «Планування фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ
«Сервіс Експерт М»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	Цуркан І.М.	96	Відмінно	<i>Цуркан</i>
Рецензент	Максимович О.В.		Відмінно	<i>Максимович</i>
Нормоконтролер	Доценко О.Ю.	96	Відмінно	<i>Доценко</i>

Дніпро
2021

**Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"**

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри
економічного аналізу і фінансів

(повна назва)

О.В.Єрмошкіна

(прізвище)

(прізвище, ініціали)

» _____ 2021 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавр

студенту Остапенко Альоні Олександрівні академічної групи **072-17-1**
(прізвище, ініціали) (шифр)

спеціальності **072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**
(код і назва спеціальності)

**На тему: «Планування фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Сервіс
Експерт М»**

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від 14.05.2021. № 264-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	03.05.2021- 06.05.2021
Розділ 1	Методичні підходи щодо оцінки та управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю підприємства	07.05.2021- 16.05.2021
Розділ 2	Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Сервіс Експерт М»	17.05.2021- 27.05.2021
Розділ 3	Обґрунтування заходів щодо зміцнення фінансової стійкості ТОВ «Сервіс Експерт М»	28.05.2021- 03.06.2021
ВИСНОВКИ		04.06.2021- 06.06.2021
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	07.06.2021- 10.06.2021

Завдання видано

Цуркан І.М.
(підпис керівника)

Цуркан І.М.
(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання **19.04.2021 р.**

Дата подання до екзаменаційної комісії **14.06.2021 р.**

Завдання прийнято до виконання

Остапенко А.О.
(підпис студента)

Остапенко А.О.
(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Остапенко А.О. Планування фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Сервіс Експерт М»

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування». - Національний технічний університет "Дніпровська політехніка". - м. Дніпро, 2021.

Об'єктом дослідження в дипломній роботі є процеси, пов'язані з оцінкою та плануванням фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні положення та практичні аспекти оцінки та планування фінансової стійкості й платоспроможності підприємства.

Мета дипломної роботи: планування і вибір оптимальної структури капіталу підприємства з метою підвищення його фінансової стійкості.

У вступі обґрунтована актуальність обраної теми, поставлено мету та задачі дипломної роботи. У першому розділі досліджено методичні підходи до планування фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

У другому розділі виконано аналіз фінансової стійкості та платоспроможності досліджуваного підприємства.

У третьому розділі дипломної роботи визначено оптимальну структуру капіталу досліджуваного підприємства.

Рекомендації щодо найкращого з розглянутих варіантів формування оптимальної структури капіталу можуть бути застосовані у подальшій діяльності ТОВ «Сервіс Експерт М».

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ, ПОЗИКОВИЙ КАПІТАЛ, ОПТИМАЛЬНА СТРУКТУРА КАПІТАЛУ, СЕРЕДНЬОЗВАЖЕНА ВАРТІСТЬ КАПІТАЛУ

ABSTRACT

Ostapenko A.O. Planning financial stability and solvency for Service Expert M ltd

The bachelor's qualification paper in specialty 072 – “Finance, Banking, and Insurance”. - Dnipro University of Technology, Dnipro, 2021.

The object of research in the diploma thesis is the processes related to assessing and planning the financial sustainability and solvency of the enterprise.

The subject of the research is theoretical provisions and practical aspects of assessing and planning the financial sustainability and solvency of the enterprise.

The purpose of the diploma thesis is as follows: planning and selecting the optimal structure of the enterprise capital to increase its financial sustainability.

The introduction substantiates the relevance of the chosen topic, sets the goals and objectives of the diploma thesis. The first chapter examines methodological approaches to planning the financial sustainability and solvency of the enterprise.

The second chapter involves analysis of the financial sustainability and solvency of the studied enterprise.

The third chapter of the thesis deals with the determination of optimal structure of the enterprise under consideration.

Recommendations on the best options among the considered one concerning the formation of the optimal capital structure can be applied in further activities of Service Expert M ltd.

FINANCIAL SASTAINABILITY, FINANCIAL CONDITION, EQUITY, BORROWED CAPITAL, OPTIMAL CAPITAL STRUCTURE, WEIGHTED AVERAGE COST OF CAPITAL

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	10
1.1. Економічна сутність фінансової стійкості та платоспроможності підприємства та фактори, що на них впливають.....	10
1.2. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.....	22
1.3. Методичні підходи до планування фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.....	29
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М».....	37
2.1. Загальна характеристика ТОВ «Сервіс Експерт М».....	37
2.2. Аналіз джерел формування капіталу ТОВ «Сервіс Експерт М» та напрямків його інвестування.....	45
2.3. Оцінка ефективності діяльності підприємства та його ділової активності.....	50
2.4. Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості підприємства.....	55
2.5. Аналіз відносних показників фінансової стійкості підприємства.....	58
2.6. Оцінка впливу фінансової стійкості підприємства на його платоспроможність.....	62
Висновки до розділу 2.....	70
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М».....	73
3.1. Формування оптимальної структури капіталу підприємства за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності...	73
3.2. Формування оптимальної структури капіталу підприємства за	

критерієм мінімізації її вартості.....	83
3.3. Основні напрями зміцнення фінансової стійкості підприємства.....	86
Висновки до розділу 3.....	88
ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93
ДОДАТОК.....	98

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансовий стан - це одна з найважливіших характеристик економічної діяльності підприємства в зовнішньому середовищі. Воно визначає конкурентоздатність підприємства, його потенціал у діловому співробітництві, оцінює, у якому ступені гарантовані економічні інтереси самого підприємства і його партнерів із фінансових та інших відносинах. На нинішньому етапі ринкових реформ забезпечення фінансової стійкості підприємств є одним з головних факторів ефективного функціонування та розвитку виробництва, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, розвитку конкуренції, підвищення експортних можливостей підприємства, галузі та країни в цілому. Зважаючи на це, дослідження теоретико-методологічних, методичних та практичних аспектів оцінки фінансової стійкості підприємства набувають особливої актуальності.

Визначаючи фінансовий стан підприємства розраховується велика кількість показників, а зокрема показники ліквідності та платоспроможності. При наданні підприємству кредитів, кредитори приділяють велику увагу рівню фінансової стійкості підприємства, а також рівню платоспроможності, адже для них на самперед важливо, щоб підприємство вчасно і в повній мірі повернуло свої борги. Показники платоспроможності характеризують саме здатність підприємства вчасно розраховуватись за своїми зобов'язаннями.

Дослідженню питань визначення економічної сутності поняття «фінансова стійкість підприємства» та управління нею присвячені праці багатьох вчених, як вітчизняних так і зарубіжних, серед яких Л. А. Лахтіонова, В.В. Ковальов, О.Н. Волкова, І. О. Бланк, Г.І. Башнянин, Ю. О. Русіна, Ю.В. Полозук, О. С. Стоянова та інші.

Планування оптимального співвідношення власного капіталу до залученого займаються такі вчені як В.О. Подольська, О.В. Яріш, І.О. Бланка, О.Д. Щербань, О.М. Грицино, В.В. Бусленко та інші.

Мета і завдання дослідження. Мета дипломної роботи: планування і вибір оптимальної структури капіталу підприємства з метою підвищення його фінансової стійкості.

Реалізація поставленої мети обумовила послідовне розв'язання таких завдань:

– розглянуто методичні підходи щодо оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

– проаналізовано фінансову стійкість та платоспроможність підприємства;

– сплановано оптимальну структуру капіталу підприємства за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності та за критерієм мінімізації його вартості з метою підвищення його фінансової стійкості;

– надано рекомендації щодо покращення фінансової стійкості підприємства.

Об'єктом дослідження в дипломній роботі є процеси, пов'язані з оцінкою та плануванням фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні положення та практичні аспекти оцінки та планування фінансової стійкості й платоспроможності підприємства.

Методи дослідження. Для розв'язання завдань, поставлених у дослідженні, використовувалися такі загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання: діалектичного пізнання (при дослідженні особливостей аналізу фінансової стійкості та платоспроможності), фінансового аналізу (в процесі аналізу фінансової звітності ТОВ «Сервіс Експерт М») теоретичного узагальнення і системного аналізу (при систематизації методичних підходів до аналізу фінансової стійкості та платоспроможності), графічний і табличний (під час наочного подання результатів проведеного дослідження та встановлення зв'язку між ними).

Інформаційна база. Теоретичну і методичну основу дослідження склали загальні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених щодо аналізу фінансової стійкості та платоспроможності

підприємств, чинні законодавчі та нормативні акти України та звітні дані досліджуваного підприємства.

Обробка інформації, побудова графіків, діаграм здійснювалась за допомогою ПЕОМ з використанням апарату математичних і статистичних функцій прикладного пакету MS Excel.

Прикладна цінність. Пропозиції кваліфікаційної роботи щодо планування фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Сервіс Експерт М», розглянуті керівництвом підприємства і прийняті до реалізації.

Апробація результатів. Основні положення бакалаврської дипломної роботи, її теоретичні та практичні висновки, рекомендації та пропозиції дипломної роботи доповідались та були схвалені на студентській науково-практичній Інтернет-конференції «Розвиток фінансової системи країни в умовах глобалізації» (Дніпро, 19-20 травня 2021 року).

Особистий внесок здобувача. Дипломна робота є самостійно виконаною кваліфікаційною працею, у якій викладено теоретико-методичні основи та практичні аспекти планування фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатка. Структура роботи відображає логіку дослідження та особливості характеру розробки практичної проблеми. Основний зміст роботи викладено на 97 сторінках. Робота містить 17 таблиць, 9 рисунків, 1 додаток. Список використаних джерел містить 41 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність фінансової стійкості та платоспроможності підприємства та фактори, що на них впливають

У сучасних умовах майже всі підприємства України мають нестабільний фінансовий стан. Це відбувається за рахунок того, що на даний час в країні не має гідної системи управління, задля досягнення стабільності як у економічному, так і політичному аспектах. Вплив на діяльність підприємства можна розділити на зовнішні та внутрішні фактори. Зовнішні фактори - це передусім стан економічного розвитку країни, а також конкурентні підприємства. Так як розвиток науково-технічного процесу постійно зростає, то підприємства просто вимушені постійно вдосконалюватись, та навіть в деяких випадках змінювати свої технології або види діяльності, все це аби відповідати сьогоденню та бути гідним конкурентом. Але не мало важливий вплив на функціонування та розвиток підприємства відіграють і внутрішні фактори. До останніх можна віднести: правильність розподілення обов'язків, чіткість у постановці завдання, обґрунтованість часу на виконання завдання, контроль, психологічна ситуація у колективі, мотивація робітників та інші.

Отже, для впевненого функціонування та постійного розвитку підприємству потрібно досягти фінансової стійкості. Фінансова стійкість загалом характеризується такими показниками як: збільшення прибутку, мінімізація витрат, стале виробництво та відповідно хороші показники реалізації продукції або послуг, ефективний розподіл, використання та акумулювання коштів. Слово «стійкість» асоціюється з певним видом протистояння та пристосування до різних чинників, які відбуваються як і внутрішньому середовищі, так і впливають ззовні. Сам процес відстоювання, тобто протистояння та адаптації включає в себе ряд дій, які виконуються з

метою забезпечення рівноваги та сприяння подальшого розвитку. Стійкість визначає здатність системи утримувати її у обмежених параметрах. Стійкий стан досягається підприємством, яке здатне відображати негативний вплив чинників зовнішнього і внутрішнього середовища. З цього погляду класичним можна вважати визначення, що наводиться А.М. Гатауліним, який характеризує стійкість як стан системи або постійність послідовності з'єднання певних її елементів у часі в процесі її перетворень [1].

Із вищезазначеного випливає, що стійке підприємство, крім того, що має рівновагу на всіх рівнях своєї діяльності та здатне чинити опір різним факторам впливу, повинно мати комплекс заходів, щодо цієї боротьби, а також зуміти перетворити цю ситуацію з найбільшою вигодою для своєї роботи.

Досягнення такої стійкості у підприємства може бути за рахунок фінансової стійкості. Отже, більш детально розглянемо визначення цього терміну у науковій літературі. Чимала кількість праць вітчизняних та закордонних вчених присвячена темам про фінансову стійкість підприємств.

Так, В.В. Ковальов і О.Н. Волкова стверджують, що найважливішою характеристикою фінансового стану будь-якого підприємства є стабільність його діяльності у світлі довгострокової перспективи, яка пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, а також ступенем його залежності від інвесторів та кредиторів [2].

Г.І. Башнянин визначає, що фінансова стійкість – це здатність підприємства чи організації, в повній мірі функціонувати і розвиватися, а також зберігати рівновагу балансу як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі, що гарантує здатність підприємства вчасно розплачуватись з кредитами, а також мати інвестиційну привабливість. Фінансову стійкість і стабільність підприємства забезпечує його виробнича, комерційна і фінансова діяльність [3].

Л.А.Лахтіонова трактує це, як такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом

ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також затрати на його розширення і оновлення [4].

Ю. О. Русіна та Ю.В. Полозук вважають, що фінансова стійкість – це більш узагальнена характеристика фінансового стану підприємства, тобто здатність суб'єкта господарювання розвиватися та функціонувати, забезпечувати фінансову незалежність та зберігати рівновагу своїх пасивів та активів, що гарантує інвестиційну привабливість та платоспроможність підприємства [5].

На думку О. С. Стоянової, фінансова стійкість передбачає збіг чотирьох сприятливих характеристик: платоспроможності; ліквідності балансу; кредитоспроможності; високої рентабельності [6].

Отже, фінансова стійкість – це такий стан діяльності підприємства, коли здійснюється ефективно управління фінансовими ресурсами, що не тільки втримує фінансову рівновагу, а й призводить до постійного збільшення виробництва (а саме, де доходи більші, ніж витрати), тим самим досягаючи безперервного розвитку, збільшення та оновлення своєї діяльності. Фінансова стійкість не може бути досягнена без таких показників, як [6]:

- Платоспроможність – це достатня забезпеченість власним капіталом, завдяки якому підприємство має змогу відповідати своїм платіжним зобов'язанням;
- Ліквідність балансу – зіставлення окремих статей активу балансу з пасивом, а саме як швидко суб'єкт господарської діяльності зможе перетворити свої активи у гроші;
- Кредитоспроможність – це показник характеризує здатність підприємства сплачувати кредитну заборгованість у визначений термін;
- Висока рентабельність – показує наскільки підприємство прибуткове, тобто яку віддачу дає кожен вкладений ресурс.

Виконання цих умов доводить, що підприємство є стійким, а отже конкурентним та стабільним. Саме ці фактори приваблюють постачальників та інвесторів, що забезпечує їм мінімальні ризики при укладанні контрактів з

таким підприємством. Чим вищий показник стійкості підприємства, тим більше воно незалежне від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури і, отже, тим менше ризик опинитися на межі банкрутства.

Вагоме значення, задля забезпечення ефективного управління діяльністю, відіграють саме фактори впливу на формування фінансової стійкості. Чинники впливу можна розділити на певні групи: за рівнем виникнення та за ступенем значущості [7].

Так, за рівнем виникнення фактори, які впливають на фінансовий стан діяльності підприємств, поділяються на внутрішні та зовнішні.

Так, як існує різні фактори впливу на фінансову стійкість, то при регулюванні ними потрібно це враховувати. Щодо зовнішніх чинників, вони пов'язані з політичними та економічними сферами і майже не залежать від безпосередньої діяльності підприємства. Але що стосується внутрішніх факторів, то вони мають високий рівень керованості, а характер їх виникнення та наслідки на пряму залежать від роботи самої організації. Отже, зовнішні та внутрішні чинники по різному впливають на підприємство, та в деяких випадках це можливо регулювати.

У свою чергу чинники за ступенем значущості виділяють:

- Чинники I рівня (базові);
- Чинники II рівня (похідні);
- Чинники III рівня (деталізуючі).

Чинники I рівня – це базові чинники, які з'являються при впливі чинників нижчого рівня (а саме II та III) та генерують дрібні чинники. Серед чинників I рівня виділяють: фазу економічного розвитку системи; стадію життєвого циклу підприємства.

Фаза економічного розвитку системи є зовнішнім фактором впливу на суб'єкт господарювання. Цей чинник має безпосередній вплив на темпи реалізації продукції, виробництва, їх співвідношення, рівень інвестицій підприємства у товарні запаси, доходів підприємства та населення.

Ще одним чинником, який відноситься до I рівня є стадія життєвого циклу підприємства. Керівники, які регулюють діяльність підприємства, повинні чітко розуміти стадію розвитку своєї організації. Адже кожна стадія на якому знаходиться підприємство буде мати свої особливості та виділяти слабкі та сильні сторони можливостей до розширення діяльності, а саме збільшення виробництва та відповідно реалізації продукції. Це, у свою чергу, дасть можливість спрогнозувати фінансові результати. Загалом, правильне визначення стадії життєвого циклу дає змогу зрозуміти, які саме джерела коштів раціональніше використовувати, аби підтримувати достатній рівень платоспроможності і фінансової стійкості.

Чинники II рівня є похідними, та відповідно виникають за допомогою основних (базових) чинників.

Серед них можна виділити так як:

- рівень доходів населення;
- демографічну ситуацію;
- податкову політику держави;
- соціальну політику держави;
- економічну політику держави;
- загальний рівень стабільності;
- грошово-кредитну політику Національного банку України;
- стратегію та тактику управління обсягами діяльності;
- обрану стратегію управління капіталом;
- обрану стратегію управління грошовими потоками;
- обрану стратегію управління активами.

Чинники II рівня поділяються на внутрішні та зовнішні.

До зовнішніх чинників відносяться ті чинники, які мають своє місце на рівні державного управління, та виступають наслідком регулювання всіх сфер державної політики (фіскальна, монетарна, податкова, соціально-економічна та інші). До внутрішніх чинників, які входять до другого рівня належать: політика

управління загальною діяльністю підприємства, стратегія управління власним капіталом, залученим та активами.

Розроблена стратегія визначає необхідний обсяг активів та визначення джерел фінансування цієї потреби та оптимізації структури капіталу, що в результаті цього буде досягнута ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, так як це безпосередньо впливає на максимізацію його ринкової вартості.

Чинники III рівня є деталізуючими, які допомагають визначити як впливають похідні чинники на фінансовий стан організації.

До чинників III рівня відносяться:

- рівень конкуренції (його переваги та недоліки);
- рівень інфляції;
- структура та склад активів;
- стратегія управління ризиками;
- стратегія управління фінансовими ресурсами, якими володіє підприємство та ресурсами, які підприємство залучає.

Зовнішнім чинником III рівня, що має вагомий внесок при формуванні фінансової стійкості підприємства є рівень інфляції. Зростання інфляційних процесів у державі призводить до зменшення платоспроможності підприємства, а цим самим зменшує чистий дохід. У свою чергу, це зменшує обсяг власних коштів, що формуються за рахунок власних джерел. Зменшення власних фінансових ресурсів підприємств за стабільної чи зростаючої потреби в ресурсах призводить до їх залучення у значно більших обсягах, відповідно, що вартість на залучений капітал зростатиме, ускладнюватиметься можливість їх використання для збільшення прибутковості власного капіталу, внаслідок чого зросте вартість капіталу підприємства. Як наслідок це сприяє зниженню ринкової вартості підприємства [7].

Макроекономічні чинники, які мають вагоме значення при стабілізації фінансового стану підприємств, класифікують за певними ознаками. Отже,

фінансова стійкість є найважливішою характеристикою фінансово-економічної діяльності підприємства в умовах ринкової економіки.

Зовнішнім виявом фінансового стану підприємства і об'єктивною характеристикою його стійкості є платоспроможність. Платоспроможним вважається підприємство, яке здатне вчасно відповідати за своїми зобов'язаннями. Платоспроможність включає в себе як короткострокову забезпеченість, так і довгострокову. Високий рівень платоспроможності – це та характеристика будь-якого стабільно працюючого підприємства, у визначенні якої зацікавлені як керівники цього ж суб'єкта господарювання, так і потенційні партнери.

В умовах кризи неплатежів, зростання дебіторської і кредиторської заборгованості вітчизняних суб'єктів господарювання, несприятливого податкового законодавства, проблема ефективного і збалансованого управління оборотними активами та поточними зобов'язаннями підприємства з метою забезпечення його постійної платоспроможності є особливо актуальною.

На сучасному етапі розвитку науки не сформувалось загальновизнаного підходу до визначення сутності ліквідності і платоспроможності.

На думку О.О. Дробишевої, платоспроможність – це здатність підприємства своєчасно і в повному обсязі провести розрахунки за поточними зобов'язаннями. Здатність своєчасно розрахуватись з короткостроковою заборгованістю, підтримувати платоспроможність у несприятливих обставинах, нарощувати обсяги реалізації та отримувати прибуток свідчить про стійкий фінансовий стан підприємства. Фінансова стійкість забезпечує стабільну платоспроможність в оглядовому майбутньому, в основі якої лежить збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат та грошових потоків [8].

С.Є Кован трактує дане поняття як зовнішня ознака фінансової стійкості, і до неї можна віднести наступні показники: на початок і кінець звітного періоду наявність у компанії власних оборотних коштів; наявність вільних грошових коштів на рахунках в банках (розрахункових, валютних та інших рахунках); відсутність тривалої простроченої заборгованості по бюджету,

позабюджетних фондів, банкам постачальникам, персоналу та іншим кредиторам [9].

Т.Д. Косова вважає, що платоспроможність підприємства характеризується його можливостями здійснювати чергові платежі і виконувати грошові зобов'язання за рахунок готівкових коштів і активів, достатніх для розрахунків [10].

В.С. Сирота описує цей термін як можливість підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями без ризику для поточної господарської діяльності та подальшого розвитку [11].

На думку О.О. Непочатенко, платоспроможність – це можливість підприємства наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити свої строкові зобов'язання [12].

Отже, платоспроможність – це такий стан підприємства, коли воно здатне постійно та у визначений термін розраховуватись за своїми зобов'язаннями. Ліквідність та платоспроможність близькі за своїм змістом, але платоспроможність більш містка, адже ліквідність є одним їх способів підтримки платоспроможності.

Дослідження наукової літератури щодо платоспроможності має певні особливості, що обумовлено характером інформаційної бази підприємства та періодом оцінки.

За характером інформаційної бази виділяють статистичну та динамічну платоспроможність [13]. Визначення статичної платоспроможності відбувається на конкретну дату і характеризує здатності підприємства сплачувати платіжні зобов'язання за рахунок власних грошових коштів. При дослідженні динамічної платоспроможності аналізують грошовий оборот підприємства, а саме надходження та витрачання коштів за певний проміжок часу.

Щодо класифікації платоспроможності за періодом оцінки, то розрізняють поточну (фактичну) та перспективну [13].

Поточна (фактична) платоспроможність показує наявність грошових коштів та їх еквівалентів, якими володіє підприємство для здійснення

розрахунків за поточною кредиторською заборгованістю на певну дату або впродовж періоду оцінки. Перспективна платоспроможність дає можливість підприємству виконувати платіжні зобов'язання у майбутньому періоді.

Платоспроможність підприємства полягає не тільки у можливості негайного погашення зобов'язань на момент проведення оцінки за рахунок грошових коштів, а також як здатність забезпечувати утворення грошових потоків, які за обсягом та термінами відповідають платіжним потребам підприємства.

Для характеристики фінансового стану підприємства виділяють чималу кількість показників, які характеризують різні напрямки фінансово-господарської діяльності. Більш вагомими показниками залишаються платоспроможність та ліквідність. Хоча ці поняття є дуже схожими, адже показують реальну ситуація фінансового стану підприємства, але вони мають різне смислове навантаження. Щоб визначити, у чому саме вони відрізняються одне від одного, потрібно детально розібратися у їх сутності.

Так, І.П. Ткаченко визначає ліквідність як здатність підприємства перетворювати свої активи в гроші для покриття необхідних платежів [14].

О.Я. Базилінська трактує цей показник як такий, що характеризує можливість надходження грошових коштів не лише за рахунок реалізації активів, але й за рахунок залучення додаткових зовнішніх коштів [15].

Тоді ж як І.О. Школьник вважає, що ліквідність це ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких у гроші відповідає строку погашення платіжних зобов'язань [16].

Отже, сутність ліквідності відноситься до активів підприємства, так як тільки активи можуть перетворювати у грошові кошти, а саме у готівку, тоді ж як пасиви не мають такої специфіки. Ліквідність має чимало значень, відповідно до яких, активи відносяться до того чи іншого рівня цього показника.

Платоспроможність відноситься як до активів так і до пасивів балансу, так як вона визначає оптимальне їх співвідношення. Якщо підприємство має

достатній запас високоліквідних активів, то воно має можливість розраховувати за своїми зобов'язаннями, а отже підприємство має достатній рівень платоспроможності. Отже, платоспроможність безпосередньо пов'язана зі ступенем ліквідності, який має той чи інший актив підприємства.

Ознаки відмінності ліквідності від платоспроможності:

- Платоспроможність є більш узагальненим показником, який є залежним від рівня ліквідності підприємства.
- Ліквідність активів включає в себе декілька рівнів, тоді ж як платоспроможність знаходиться в певному діапазоні.
- Ліквідність визначається за допомогою активів балансу, а при розрахунку платоспроможності враховуються і активи, і пасиви підприємства.

На рівень платоспроможності підприємства впливає низка факторів. По-перше, обсяг грошових коштів, які має підприємство безпосередньо впливає на стан платоспроможності. Але розмір грошових коштів, які знаходяться на рахунку підприємства не повинен перевищувати розмір коштів необхідний для забезпечення нормального функціонування фінансово-господарської діяльності. Адже необґрунтоване їх збільшення, свідчить про неефективне використання коштів та негативно впливатиме на діяльність підприємства.

По-друге, рівень платоспроможності підприємства зумовлює його здатність забезпечувати утворення грошових потоків, які за обсягами та термінами відповідають зобов'язанням та платіжним потребам підприємства.

Ще одним, не мало важливим фактором, що впливає на рівень платоспроможності є управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Підприємство повинно слідкувати за термінами погашення дебіторської заборгованості. Зокрема потрібно проводити детальний аналіз кому та за яких умов надається дебіторська заборгованість. Не допускати прострочення, застосовуючи при цьому ряд заходів до порушників; знайти найоптимальнішу політику кредитування покупців та залучення товарних кредитів. Позитивним фактором є скорочення періоду обороту дебіторської заборгованості.

Підприємство повинне прагнути до найоптимальнішого співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості, для чого потрібно дотримуватись такого періоду погашення кредиторської заборгованості, щоб максимально скористатись нею і вчасно її сплатити.

Позитивним фактором, що впливає на підвищення платоспроможності підприємства є зменшення середніх розмірів його матеріальних запасів за рахунок їх найоптимальнішого використання, реалізації зайвих, тощо, якщо це не є перешкодою для нормального ходу діяльності підприємства. Скорочення періодів обороту запасів і грошових коштів підприємства підвищує рівень його платоспроможності.

Одним з найвагоміших факторів, що формують рівень платоспроможності підприємства на майбутні періоди є політика фінансування активів підприємства. Вона виявляється в оптимізації об'єму і складу фінансових джерел їх формування з позиції забезпечення ефективного використання власного та позикового капіталу.

Вплив наведених факторів на загальний рівень платоспроможності можна деталізувати через вплив на коефіцієнт покриття, що є узагальнюючим показником платоспроможності, який характеризує платіжні можливості підприємства. Він показує якою мірою поточні кредиторські зобов'язання забезпечуються поточними активами [17].

Якщо підприємство нездатне відповідати по своїм зобов'язанням, це свідчить про неплатоспроможність підприємства. Причинами цього можуть бути [12]:

- Помилки при розрахуванні планів виробництва та реалізації продукції, її собівартості;
- Невиконання замовлень;
- Необґрунтоване збільшення собівартості;
- Втрата каналів реалізації та постійних замовників;
- Неплатоспроможність покупців і замовників;
- Недостатність власних джерел фінансування;

- Інфляція;
- Значне відволікання коштів у дебіторську заборгованість й у надлишкові виробничі запаси;
- Низька якість фінансового планування на підприємстві;
- Низька оборотність оборотних коштів.

Перевищення платіжних засобів над строковими зобов'язаннями свідчить про платоспроможність підприємства. Для проведення такого розрахунку використовується бухгалтерський баланс. Неплатоспроможність підприємства визначається відсутністю грошових коштів на рахунках в банку, наявності заборгованості банку, фінансовим органам, затримання виплат по заробітній платі тощо).

Ознаками низької платоспроможності підприємства є: недоїмок з платежів до бюджету; простроченої заборгованості підприємства робітникам і службовцям із заробітної плати і прирівняних до неї платежів; непогашених у встановлений строк банківських кредитів; заборгованості працівникам за матеріальні цінності і послуги, не сплачені в строк.

Підприємства, які не змогли вирішити проблеми на ранніх стадіях зниження своєї платоспроможності, у найгіршій ситуації закриваються. Але, щоб не допустити цього потрібно слідкувати за динамікою змін рівня платоспроможності підприємства, аби вчасно дати відреагувати на будь-які зміни у цьому процесі.

Для забезпечення стійкої платоспроможності необхідно, в першу чергу, контролювати грошові потоки підприємства, їх рівномірність, збалансованість та синхронність.

1.2. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості та платоспроможності підприємства

Фінансова стійкість є однією з найважливіших показників, що визначають фінансовий стан підприємства. Фінансова стійкість включає в себе ряд показників, які показують наявність, розміщення та використання всіх ресурсів, якими володіє суб'єкт господарювання. Також ці показники показують реальні можливості підприємства та те, чого підприємства може досягнути, тобто потенційні можливості.

Загалом фінансову стійкість підприємства характеризують системою абсолютних і відносних показників. Узагальнюючими абсолютними показниками фінансової стійкості є відповідність або невідповідність джерел коштів для формування запасів і витрат, тобто різниця між сумою джерел коштів і сумою запасів і витрат.

Для оцінки стану запасів і витрат використовують дані групи статей “Запаси” II розділу активу балансу.

У сучасній методиці аналізу фінансової стійкості окремою виділено три основні показники для характеристики джерел формування запасів:

1. Наявність власних обігових коштів (ВОК) – знаходиться як різниця власного капіталу та необоротних активів. Цей показник характеризує чистий оборотний капітал. Збільшення власних обігових коштів при порівнянні з минулих періодом, показує розширення діяльності підприємства. У формалізованому вигляді це показник можна записати як:

$$\text{ВОК} = \text{ВК} - \text{НА} \quad (1.1)$$

де ВК – власний капітал;

НА – необоротні активи.

2. Другим показником є наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат (ВД) – знаходиться за допомогою

збільшення показника власних обігових коштів на суму довгострокових зобов'язань. Відобразити це можна як:

$$\text{ВД} = \text{ВОК} + \text{ДП} \quad (1.2)$$

де ДП – довгострокові зобов'язання.

- Третім показником є загальна величина основних джерел формування запасів і витрат (ЗВ) – знаходиться цей показник при збільшенні другого показника (наявності власних і довгострокових позичкових джерел формування запасів і витрат) на величину короткострокових позикових коштів.

$$\text{ЗВ} = \text{ВД} + \text{КПК} \quad (1.3)$$

де КПК – короткострокові позикові кошти.

Відповідно до цих трьох показників наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їхнього формування:

- надлишок (+) або нестача (–) власних обігових коштів ($\Delta\text{ВОК}$) – розраховується як різниця показника наявності власних оборотних коштів і запасів.

$$\Delta\text{ВОК} = \text{ВОК} - \text{З} \quad (1.4)$$

де З – запаси.

- надлишок (+) або нестача (–) власних та довгострокових джерел формування запасів ($\Delta\text{ВД}$) – відповідно знаходиться, якщо від показника наявності власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат відняти запаси.

$$\Delta\text{ВД} = \text{ВД} - \text{З} \quad (1.5)$$

- надлишок (+) або нестача (–) загальної величини основних джерел формування запасів ($\Delta\text{ЗВ}$) – розраховується аналогічно попереднім показникам.

$$\Delta\text{ЗВ} = \text{ЗВ} - \text{З} \quad (1.6)$$

Виокремлення трьох показників забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування дає змогу правильно розподілити фінансові ситуації на підприємствах за ступенем їх стійкості.

Відповідно до порівнянь показників забезпеченості запасів і витрат до величини джерел їх формування, науковці розділяють фінансову стійкість на такі типи, які відображені в рис 1.1. [15, 18]:

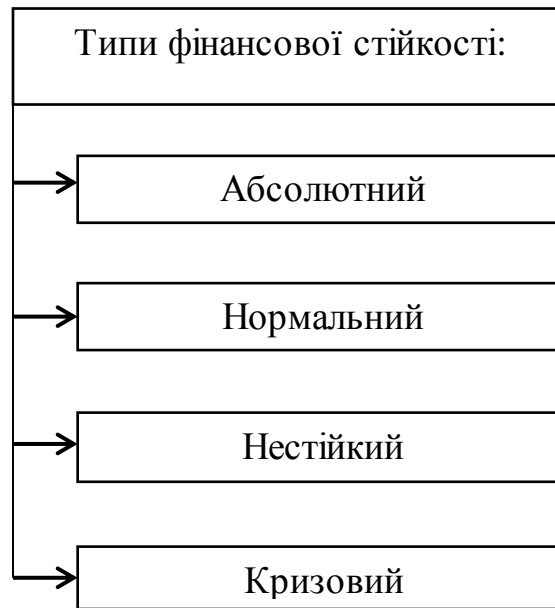

Рис. 1.1. Типи фінансової стійкості підприємств

- абсолютна фінансова стійкість – зустрічається надто рідко, і досягається тоді, коли поточна діяльність підприємства забезпечується переважно за рахунок власних оборотних коштів, тим самим воно має абсолютну ліквідність та платоспроможність. Стан абсолютної фінансової стійкості можна виявити при співвідношенні таких показників:

$$З < \text{ВОК} \quad (1.7)$$

де З - запаси.

- нормальна фінансова стійкість – це стан коли запаси підприємства забезпечуються не тільки за допомогою власних оборотних коштів, а також при залученні банківських кредитів. Це супроводжується оптимальним рівнем ліквідності та платоспроможності, та підприємство

має достатню рентабельність своєї операційної діяльності. При цьому показники підприємства повинні відповідати такому співвідношенні:

$$З = \text{ВОК} + К \quad (1.8)$$

де К – кредити банківських установ, а також кредиторська заборгованість за товари.

- Третій тип фінансового стану вважається нестійким – коли для забезпечення достатнього обсягу запасів недостатньо власних оборотних коштів та довгострокових кредитів та позик тоді підприємство вимушене залучати короткострокові кредити та позики. Цей стан супроводжується недостатньою ліквідністю та у різні періоди неплатоспроможністю, що і спонукає до потреби додаткових джерел фінансування. Але на цьому етапі існує можливість відновлення нормальної фінансово-господарської діяльності. При нестійкому фінансовому стану спостерігається таке співвідношення:

$$З = \text{ВОК} + К + \text{ДПФН} \quad (1.9)$$

де ДПФН – джерела, що послаблюють фінансову напруженість.

Відсутність фінансової стійкості вважається припустимою, якщо виконуються такі умови:

1. виробничі запаси (ВЗ) і готова продукція (ГП) дорівнюють сумі короткострокових кредитів і позикових коштів (ККПК), що беруть участь у формуванні запасів, або перевищують її:

$$\text{ВЗ} + \text{ГП} > \text{ККПК} \quad (1.10)$$

2. незавершене виробництво (НВ) і витрати майбутніх періодів (ВМП) дорівнюють величині власного оборотного капіталу або менші від неї:

$$\text{НВ} + \text{ВМП} < \text{ВОК} \quad (1.11)$$

При таких умовах можливе відновлення рівноваги при збільшенні джерел власних коштів, зменшення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів.

- Останній тип фінансової стійкості називається кризовий або критичний. У такому стані підприємство є повністю неліквідним та має критичний стан платоспроможності. Підприємство фактично заходиться у стані закриття тобто банкрутства. І відновлення нормальної операційної діяльності майже не можливе. Це показує така нерівність:

$$З > ВОК + К \quad (1.12)$$

Ці показниками фінансової стійкості характеризують ступінь забезпеченості запасів і витрат джерелами їхнього формування.

Оцінка фінансової стійкості розраховується не тільки за рахунок абсолютних показників, а й за допомогою відносних, які ще називають фінансовими коефіцієнтами. Методика їх розрахунку здійснюється при визначенні співвідношень між певними розділами балансу, або ж між групами статей.

До основних показників, які вчені використовують для аналізу фінансової стійкості належать:

1. Коефіцієнт автономії визначає ступінь залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Відповідно чим більше значення цього коефіцієнта тим менш залежне підприємство від зовнішніх кредиторів. Знаходяться цей показник шляхом ділення власного капіталу на загальну валюту балансу. Оптимальне значення коефіцієнта незалежності має бути $K_a > 0.5$. Якщо на підприємстві виконується така нерівність, то для кредиторів це свідчить про те, що будь-який залучений капітал може бути повернений за рахунок власного капіталу.
2. Оберненим показником до попереднього є коефіцієнт фінансової залежності. Показує, яка сума загального майна припадає на одну одиницю власних коштів. Розраховується це показник діленням підсумку балансу на власний капітал. При нормально функціонування діяльності підприємства значення цього показника повинно бути: $K_{фз} < 2$.
3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу – показує на скільки гнучкі (мобільні) власні кошти та характеризує можливості підприємства

забезпечувати оптимальний рівень власного оборотного капіталу поповнюючи оборотні кошти за допомогою власних джерел фінансування. Значення коефіцієнта визначається як: власні кошти/власний капітал. Його норматив може змінюватися залежно від структури капіталу і галузевої приналежності підприємства, але однозначно більше 0,4.

4. Коефіцієнти забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами визначає рівень забезпеченості фінансовими ресурсами для незалежного функціонування фінансової діяльності підприємства. Знаходиться шляхом ділення власних оборотних активів до загальної величини оборотних коштів. Оптимальне значення повинно бути більше 0,1.

5. Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості). Цей показник виступає доповнення до показника автономії. Показує скільки одиниць власного капіталу припадає на одну одиницю залученого капіталу. Розраховується співвідношенням власного капіталу до залученого. Норматив цього коефіцієнту більше 1.0.

6. Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (коефіцієнт фінансового ризику; фінансування). Цей показник є оберненим до попереднього показника та відповідно показує скільки одиниць залученого капіталу припадає на одну одиницю власного капіталу. Методика розрахунку: залучений капітал/власний капітал. Норматив: <0,5.

7. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами показує, яка частина оборотних активів на підприємстві забезпечується за рахунок власних джерел. Формула для знаходження цього коефіцієнта полягає у наступному: власні оборотні кошти/оборотні активи. Оптимальне значення: >0,1.

8. Коефіцієнт співвідношення реальних активів і вартості майна визначає потенційні можливості активів, якими володіє підприємство. Показує, яка сума реальних активів вкладена у одну одиницю вартості майна. Розраховується як: реальні активи/вартість майна. При цьому норматив: >0,5.

9. Коефіцієнт довгострокових зобов'язань показує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань у загальній сумі залучених коштів. Методика

розрахунку: довгострокові зобов'язання/загальний обсяг залучених коштів. Норматив при цьому складає $<0,2$.

10. Коефіцієнт поточних зобов'язань визначає частку поточних зобов'язань у загальній сумі джерел формування. Розраховується як: поточні зобов'язання/загальна сума залучених коштів. Допустиме значення цього коефіцієнту $>0,5$.

11. Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів показує наскільки підприємство забезпечує необоротні активи власними коштами. Розрахунок: необоротні активи/власний капітал. Оптимальний рівень $>0,5$.

На відносні показники фінансової стійкості впливають ряд наступних факторів: вид діяльності підприємства, умови кредитування, структура пасиву, успіх підприємства в комерційній діяльності тощо. Тому для характеристики значень цих коефіцієнтів потрібно зіставляти їх у часі за групами споріднених підприємств. Але для всіх підприємств виконується наступне твердження: кредитори віддають перевагу підприємствам з високою часткою власного капіталу, а власники підприємства віддають перевагу обґрунтованому зростанню частки позикового капіталу[19].

Загалом найголовнішою економічною проблемою рівень запасу фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Рівень запасу фінансової стійкості визначає, який стан захищеності свої діяльності має підприємство та його запас на майбутні періоди, особливо на незаплановані випадки. Також запас фінансової стійкості є гарантом для постачальників та кредиторів від несплачених рахунків по наданих позиках.

Аналіз фінансової стійкості підприємств за періодом проведення поділяється на щоденний, щотижневий, місячний, квартальний, річний.

Аналіз фінансової стійкості за спектром досліджуваних питань підприємств поділяють на:

– повний, при якому вивчається вся діяльність підприємства, а саме зовнішні і внутрішні його зв'язки;

– тематичний, при якому вивчається обмежене коло питань, що дає змогу виявити можливі покращення в деяких аспектах діяльності підприємства.

Аналіз фінансової стійкості підприємств за користувачами поділяють на внутрішній, тобто результати даного аналізу мають комерційну таємницю, і зовнішній, який здійснюється на підставі фінансової і статистичної звітності органами державного нагляду, акціонерами, інвесторами, аудиторам.

До основних завдань, які комплексно розв'язуються у процесі оцінки фінансової стійкості підприємства, відносяться наступні два завдання:

а) встановлення позиції підприємства за розробленими фінансовими показниками, що зводиться до виявлення забезпеченості підприємства оборотними засобами, правильності утворення запасів товарно-матеріальних цінностей, встановлення оптимального рівня заборгованості, виявлення економічних і фінансових результатів. Правильна оцінка позиції підприємства за фінансовими показниками може бути здійснена на основі їхнього системного і взаємозалежного аналізу;

б) виявлення шляхів і можливостей подальшого поліпшення фінансової діяльності, тобто встановлення в процесі оцінки відхилень показників фінансової стійкості підприємства від критичних значень. Виявлення причин цих відхилень і розробка відповідних рекомендацій сприяють поліпшенню всієї виробничої діяльності підприємства.

Отже, аналіз фінансової стійкості підприємства показує як підприємство пристосовується до змін зовнішнього середовища та, відповідно, визначає рівень його незалежності від кредиторів. Фінансова стійкість слугує засобом виживання та основою стабілізації його діяльності.

1.3. Методичні підходи до планування фінансової стійкості та платоспроможності підприємства

Фінансова стійкість підприємства – це комплексна категорія, що показує структуру, стан та напрямки використання ресурсів, якими володіє

підприємство. Також фінансова стійкість показує можливість розширення діяльності підприємств без зростання залежності від позикових джерел.

Результативність та ефективність діяльності підприємства прямо залежить від ефективності використання капіталу. Основна задача при управлінні структурою капіталу - підтримка її оптимізації. Оптимізація структури капіталу - це співвідношення власного і позикового капіталів, при якому забезпечується результативна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто збільшується його ринкова вартість.

У свою чергу, планування ефективності використання капіталу починається з визначення джерел його фінансування. Кожне підприємство у процесі власної діяльності та формуванні активів використовує не тільки власний, але й позиковий капітал. Структура капіталу підприємства основним чином визначає аспекти операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [19].

Загалом управління капіталом являє собою встановлення необхідних структурних пропорцій між власним капіталом та позиковим. Що в свою чергу впливає на ефективне функціонування діяльності підприємства та відповідно на його кінцеві результати.

При збереженні оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, можна забезпечити фінансову незалежність, високий рівень рентабельності, що, відповідно, сприятиме максимізації ринкової вартості підприємства [20].

Нині не існує єдиного підходу до оптимізації структури власного та позикового капіталу, при використанні якого підприємство отримало б оптимальне співвідношення цих складових капіталу.

На думку І.О. Бланка, оптимальна структура капіталу становить таке співвідношення використання власних і позикових коштів за умови якого забезпечується ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової

рентабельності та коефіцієнтом стійкості компанії, тобто максимізується його ринкова вартість [21].

В.О. Подольська та О.В. Яріш вважають, що оптимізація структури капіталу – це "таке співвідношення між власним і позичковим капіталом, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю компанії" [22].

Отже, різні автори по-різному визначають оптимальне співвідношення структури капіталу, але науковці пропонують визначати оптимальну структуру за такими основними методами:

- максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності;
- мінімізації середньозважених витрат на капітал;
- мінімізації рівня фінансових ризиків.

Оптимізація структури за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності ґрунтується на багатоваріантних розрахунках рівня рентабельності при різній структурі капіталу [23]. У цьому методі використовується механізм фінансового левериджу.

Мета підприємства у довгостроковому періоду – це звісно максимізація прибутку, що потрібно враховувати при визначенні оптимального співвідношення власного та позикового капіталу. При використанні позикового капіталу, підприємству потрібно перевищувати сукупну рентабельність витрат на цей капітал. Граничний рівень при використанні залученого капіталу визначається на підставі ефекту фінансового левериджу (ЕФЛ).

$$\text{ЕФЛ} = (1 - C_{\text{ПП}}) * (K_{\text{ВРА}} - C_{\text{В}}) * \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}} \quad (1.13)$$

де: $C_{\text{ПП}}$ – ставка податку на прибуток;

$K_{\text{ВРА}}$ – коефіцієнт валової рентабельності активів, %;

$C_{\text{В}}$ – ставка відсотка за кредит, що сплачується підприємством за використання залученого капіталу, %;

ПК – позиковий капітал;

ВК – власний капітал.

Значення фінансового важеля полягає у тому, що підприємство сплачуючи відсотки за користування позиковим капіталом, збільшує постійні витрати, що відповідно зменшує прибуток та рентабельність. Збільшення фінансових витрат за користування позиковими коштами супроводжується збільшенням сили важеля і зростанням підприємницького ризику. Фінансовий важіль допомагає визначити безпечний обсяг позикових коштів, розрахувати можливі умови кредитування і, тим самим, відіграє велику роль при забезпеченні фінансової стійкості підприємства.

Деякі науковці вважають, що нормативне значення фінансового важеля повинно бути на рівні 30-50% [24]. Тобто, якщо залучений капітал приносить підприємству менше, ніж 30% додаткового прибутку, то залучення таких кредитів не є вдалим рішенням. Але якщо ці показники більше 50%, то у підприємства підвищуються фінансові ризики.

Отже цей метод визначає доцільність та можливі обсяги використання позичкового капіталу, але за умови відомого рівня витрат на цей капітал та рентабельності активів. Але метод максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності не враховує [19]:

- обсяг витрат на залучення власного капіталу підприємством (а саме ці витрати зумовлюють можливість і доцільність залучення власного капіталу);
- потребу підприємства у довгострокових джерелах фінансування.

Другим методом є мінімізація середньозважених витрат на капітал, в основі якого лежить оцінка витрат на власний та позиковий капітал за різними чинниками їх формування та обслуговування. Оптимальна структура капіталу за цим методом визначається за найменшими витратами на його залучення.

Оптимальна структура капіталу у цьому методі визначається допомогою формули середньозваженої вартості капіталу (Weighted Average Cost of Capital — WACC).

$$WACC = P_{VK} * (VK/K) + (1-S) * C_B * (PK/K) \quad (1.14)$$

де: P_{VK} – середня вартість власного капіталу;

C_B – середня вартість позикового капіталу;

S – ставка податку на прибуток підприємства, %;

BK – сума власного капіталу;

PK – сума залученого капіталу;

K – сума капіталу підприємства.

Такий розрахунок використовується для визначення оптимізації структури капіталу в тих випадках, коли до складу капіталу вводиться борг.

Коефіцієнт WACC визначається також іншим способом за формулою:

$$WACC = \sum_{i=1}^n W_i * R_i \quad (1.15)$$

де W_i — питома вага джерела у формуванні структури капіталу;

R_i — процентна ставка за джерелом.

Фактично WACC показує ту альтернативну вартість інвестування, тобто рівень прибутковості, який підприємство може отримати при вкладенні не в новий проект, а вже в існуючий.

Використання WACC при визначенні оптимальної структури капіталу має недолік – це те, що найдешевший спосіб ведення діяльності підприємства не є запорукою його ефективності. Отже, критерій WACC пов'язаний з вибором найдешевших джерел фінансування активів. Але мінімізація вартості капіталу може призвести до втрати фінансової стійкості підприємством. Адже, як правило, вартість власного капіталу підприємства є вищою, ніж позикового, і звичайно політика формування фінансових ресурсів буде акцентована переважно на використанні залучених коштів. Але термін використання власного капіталу є необмеженим, завдяки чому можливе фінансування необоротних активів. З іншого боку, позиковий капітал призводить до зростання ринкової вартості тільки за умови його ефективного використання, що визначається фінансовим показником – ефектом фінансового важелю [19].

Отже, метод мінімізації середньозважених витрат на капітал враховує витрати на залучення власного та позикового капіталу, та не враховує:

- результативність діяльності підприємств;
- потребу підприємства у довгострокових джерелах фінансування.

Третій метод ґрунтується на мінімізації рівня фінансових ризиків. Цей метод показує, яку кількість позикових та власних коштів можна залучити, без негативних змін фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, та як саме зміни співвідношень власного та залученого капіталу впливають на прибуток.

Методика розрахунку даного методу полягає у наступному [25]:

1. Вибрати періоди (це може бути місяць або квартал) за минулий рік, коли підприємство мало найбільші показники прибутку.
2. За вибрані періоди розрахувати показники:
  - коефіцієнти абсолютної та поточної ліквідності, забезпеченості активами і платоспроможності за поточними зобов'язаннями;
  - коефіцієнти автономії, забезпеченості власними оборотними засобами, частки простроченої кредиторської заборгованості у пасивах, відносини дебіторської заборгованості до сукупних активів.
3. Дані показники потрібно порівняти з нормативними та вибрати найкращі. Той період, де показники будуть найбільш наближені до нормативних, визначити співвідношення власного та залученого капіталу, як оптимальне.

Головними перевагами даного методу є – його зрозумілість та простота дії.

Недоліки, які присутні у цього методу:

- У розрахунках не приділяється увага витратам на залучення позикового капіталу;
- Цей метод завжди показує оптимальну структуру капіталу при максимальному обсягу власного капіталу;
- Не конкретизованість сфер підприємств, тобто загальні рекомендації щодо нормативних значень, які у свою чергу можуть відрізнятися для певних компаній.

Отже, підсумовуючи вище зазначене, можна сказати, що дані методи оптимізації структури капіталу мають свої переваги та недоліки, а тому

кожному підприємству потрібно вирішити, який метод буде найкращими саме для нього та знайти оптимальне співвідношення власного та позикового капіталів.

Висновки до розділу 1

Стійкість підприємства - це економічна категорія, яка охоплює сукупність факторів, які зберігають підприємству контрольовану рівновагу та здатність до постійного економічного зростання за допомогою ефективного управління діяльністю. Фінансова стійкість забезпечує підприємству маркетингову та кадрову стійкість, сприяє розвитку виробничої та техніко-технологічної стійкості, підтримувати інвестиційну стійкість, підвищувати ефективність процесу управління.

Отже, фінансова стійкість підприємства є комплексною, багатофакторною, статично–динамічною економічною категорією.

Зовнішнім виявом фінансового стану підприємства і об'єктивною характеристикою його стійкості є платоспроможність. Показники платоспроможності характеризують фінансовий стан підприємства у короткостроковій перспективі.

Найбільш поширене визначення платоспроможності – це можливість підприємства наявними грошовими коштами своєчасно погасити свої короткострокові зобов'язання.

Для характеристики фінансової стійкості підприємства використовується система абсолютних і відносних показників. Найбільш узагальнюючими абсолютними показниками фінансової стійкості є відповідність або невідповідність джерел коштів для формування запасів і затрат, тобто різниця між сумою джерел коштів і сумою запасів і витрат.

Результативність та ефективність діяльності підприємства прямо залежить від ефективності використання капіталу, тобто від його оптимізації. Оптимальна структура капіталу показує таке співвідношення використання

власних і позичених коштів, при якому забезпечується результативна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто збільшується його ринкова вартість.

Існують три методи оптимізації структури капіталу, кожний з яких має свої переваги та недоліки, а тому кожному підприємству потрібно вирішити, який метод буде найкращим саме для нього та знайти оптимальне співвідношення власного та позикового капіталів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ І ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»

2.1. Загальна характеристика ТОВ «Сервіс Експерт М»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Сервіс Експерт М» зареєстроване в органах державної влади 05 грудня 2011 р. за адресою: Дніпропетровська область, м. Дніпропетровськ, проспект Карла Маркса, 93, про що свідчить Виписка з Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб-підприємці та код ЄДРПОУ 37988223.

Підприємство для ведення своєї діяльності орендує офісне приміщення у м. Дніпропетровськ, за адресою: проспект Карла Маркса, 93. ТОВ «Сервіс Експерт М» має приватну форму власності.

Підприємство займається наданням послуг населенню, а саме: складання звіті з експертної грошової оцінки рухомого і нерухомого майна, виготовлення технічної документації із землеустрою та проведення технічної інвентаризації нерухомого майна.

ТОВ «Сервіс Експерт М» має дозвіл на наступні види діяльності:

- 74.90 Інша професійна, наукова та технічна діяльність;
- 77.40 Лізинг інтелектуальної власності та подібних продуктів, крім творів, захищених авторськими правами;
- 63.99 Надання інших інформаційних послуг;
- 68.31 Агентства нерухомості;
- 69.10 Діяльність у сфері права
- 73.12 Посередництво в розміщенні реклами в засобах масової інформації.

Підприємство є юридичною особою, яке володіє, користується на власний розсуд належними йому основними фондами, цінними паперами та іншим майном, має самостійний баланс, власні і основні оборотні засоби,

розрахунковий, валютний та інші рахунки в установах банків, круглу печатку із своїм найменуванням, відповідні штампи, фірмові бланки із своєю назвою та інші реквізити. А також відокремлене майно, право від свого імені укладати угоди, набувати майнові та немайнові права, нести обов'язки, виступати в суді, арбітражному чи третейському суді в якості позивача, відповідача, третьої особи та має інші ознаки юридичної особи.

Однією з особливостей, що є основною вимогою до функціонування даного підприємства, є чітко поставлені норми і стандарти щодо якості послуг.

Згідно основних положень статуту ТОВ «Сервіс Експерт М» створене на підставі Законів України «Про власність», «Про підприємства в Україні», «Про підприємництво», інших законодавчих актів України.

Підприємство не здійснює зовнішньоекономічну діяльність.

Майно підприємства складається з основних фондів, обігових коштів, а також інших цінностей, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства.

Підприємство є власником майна переданого йому засновником у власність, продукції набутої підприємством в результаті господарської діяльності, одержаних доходів, іншого майна набутого на підставах не заборонених законом.

Майно підприємства формується за рахунок:

- майна і грошових коштів, переданих підприємству засновником;
- доходів, одержаних в результаті господарської діяльності;
- доходів від цінних паперів та корпоративних прав;
- кредитів банків та інших фінансово-кредитних установ;
- безвідплатних внесків організацій та громадян;
- асигнувань державного та місцевого бюджетів;
- інших надходжень, не заборонених законом.

Господарська діяльність підприємства здійснюється на основі укладених угод і договорів. Підприємство вільне у виборі предмету договору, визначенні зобов'язань його учасників.

ТОВ «Сервіс Експерт М» здійснює свою діяльність на принципах: господарського розрахунку, самоокупності та самофінансування. Самостійно планує свою діяльність, визначає перспективи розвитку та пріоритетні напрямки.

Вищим органом управління підприємства є Збори Учасників Товариства. Вони складаються з учасників або їх представників. Для здійснення діяльності, підприємство має права, які передбачені Статутом.

Прибуток підприємства утворюється з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці. З балансового прибутку підприємства сплачуються проценти по кредитах банків, а також вносяться передбачені законодавством України податки та інші платежі до бюджету. Чистий прибуток залишається у повному розпорядженні підприємства. Напрями використання прибутку визначаються засновником підприємства.

Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019 роки представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ
«Сервіс Експерт М» за 2017-2019 роки, тис. грн..

Показник	2017 рік тис.гр н.	2018 рік тис.гр н.	2019 рік тис.гр н.	Абсол. відх-ння 2018/2017 (тис. грн)	Відносне відх-ння 2018/2017 (%)	Абсол. відх-ння 2019/2018 (тис. грн)	Відносне відх-ння 2019/2018 (%)
Капітал							
Власний капітал	-438,1	-653,7	-575,6	-215,6	49,2	78,1	-11,9
Позиковий капітал	757,0	904,5	876,1	147,5	19,5	-28,4	-3,1
Майно							
Необоротні активи	6,4	5,9	5,3	-0,5	-7,8	-0,6	-10,2
Оборотні активи	312,5	244,9	295,2	-67,6	-21,6	50,3	20,5

Продовження табл. 2.1

Загальноєкономічні показники							
Валюта балансу	318,9	250,8	300,5	-68,1	-21,4	49,7	19,8
Показник	2017 рік тис.гр н.	2018 рік тис.гр н.	2019 рік тис.гр н.	Абсол. відх-ння 2018/2017 (тис. грн)	Відносне відх-ння 2018/2017 (%)	Абсол. відх-ння 2019/2018 (тис. грн)	Відносне відх-ння 2019/2018 (%)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1240,2	1263,5	3340,9	23,3	1,9	2077,4	164,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	-	-	3175,3	-	-	3175,3	-
Інші операційні витрати	1536,1	1479,1	87,5	-57	-3,7	-1391,6	-94,1
Чистий прибуток (збиток)	-295,9	-215,6	78,1	80,3	-27,1	293,7	-136,2

Аналізуючи структуру капіталу підприємства, необхідно враховувати особливості кожної його складової.

Власний капітал показує, яка частка майна забезпечується за рахунок власних коштів, а також засобів, якими володіє підприємство. Власний капітал характеризується простотою залучення, забезпеченням більш стабільного фінансового стану і зниженням ризику банкрутства. Власний капітал є необхідною вимогою у самофінансування підприємств. Він виступає гарантом незалежності та самостійності. Власний капітал гарантує безпеку як для кредиторів, так і для власників підприємства. Чим більше значення власного капіталу, тим більш незалежним є підприємство від зовнішніх чинників, та відповідно будь-які збитки можуть покриватися за рахунок капіталу, яким володіє підприємство.

Однак потрібно враховувати, що власний капітал обмежений у розмірах. Крім того, фінансування діяльності підприємства тільки за рахунок власних коштів не завжди вигідне для нього, особливо в тому разі, коли виробництво

має сезонний характер. Тоді саме у сезонні періоди будуть знаходитися великі кошти на рахунках у банку, а в інші їх буде бракувати. Слід також мати на увазі, що якщо ціни на фінансові ресурси невисокі, а підприємство може забезпечити вищий рівень віддачі на вкладений капітал, ніж платить за кредитні ресурси, то, залучаючи позичкові кошти, воно може контролювати більші грошові потоки, розширити масштаби своєї діяльності, підвищити рентабельність власного (акціонерного) капіталу. Як правило, підприємства беруть кредит, щоб підсилити свої ринкові позиції.

Але при залученні позичкового капіталу, підприємство повинно прийняти обґрунтоване рішення щодо цього, та це не повинно суперечити фінансовій політиці даного суб'єкта господарювання.

Аналіз динаміки і структури джерел фінансових ресурсів (капіталу) згідно даних, наведених в табл. 2.1, показує що за досліджуваний період власний та позиковий капітал мали різні зміни, як і зменшення так і збільшення. В 2017 році у структурі капіталу підприємства частка власних джерел зменшилась на 215,6 тис грн. (або на 49,2%), а сума позикового капіталу збільшилась на 147,5 тис. грн (або на 19,5%). В 2019 році навпаки частка власних джерел збільшилась на 78,1 тис. грн. (або на 11,9%), а сума позикового капіталу зменшилась на 28,4 тис. грн (або на 3,1%).

Активи підприємства – це майнові об'єкти, які перебувають у матеріальній чи нематеріальній формах, придбані підприємством у результаті минулих подій та які приносять дохід у майбутньому. За економічним змістом активи підприємства поділяють на оборотні та необоротні.

Необоротні активи – це сукупність майнових цінностей, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності підприємства. Як правило, до них належать засоби тривалістю використання більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [24].

У розділі балансу «Необоротні активи» відображаються будівлі, споруди, машини, устаткування, тобто основні засоби; довгострокові фінансові вкладення, в т.ч. інвестиції в дочірні та інші підприємства; нематеріальні

активи. Ліквідність, тобто рухливість цього майна в господарському обороті підприємства дуже низька.

Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» оборотні активи – це «гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [25].

Вони відображають величину матеріальних запасів та інших оборотних коштів: виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції тощо; наявність у підприємства вільних грошових коштів; величину дебіторської заборгованості та інших оборотних активів. Ліквідність цих активів достатньо висока.

Згідно даних, наведених в табл. 2.1, майно ТОВ «Сервіс Експерт М» складалось із оборотних і необоротних активів. В структурі активів переважають оборотні активи, це говорить про те, що у товариства «легкий баланс». Оборотні активи у 2018 році зменшились на 67,6 тис. грн. (або на 21,6%) відносно 2017 року. У 2019 році оборотні активи мали збільшення на 50,3 тис. грн (або 20,5%) відносно 2018 року.

За досліджуваній період необоротні активи мали тенденцію до зменшення. У 2018 році порівняно з 2017 роком зменшились на 0,5 тис. грн. (або на 7,8%). У 2019 році це зменшення склало 0,6 тис. грн. (або на 10,2%) по відношенню до 2018 року. Це відбулось за рахунок зносу первісної вартості основних засобів.

Валюта балансу за 2017-2019рр. мала різний характер змін. Так, у 2018 році було зменшення, яке склало 68,1 тис. грн. (або 21,4%) у порівнянні з 2017 роком. Але у 2019 році було збільшення на 49,7 тис. грн. (або на 19,8%). Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, послуг) збільшувався протягом досліджуваного періоду. У 2019 році це збільшення склало 23,3 тис. грн. (або на 1,9%), але у 2019 році чистий дохід суттєво зріс, а саме на 2077,4 тис. грн. (або на 164,4%).

Не можливо, не звернути увагу, що у 2019 році з'являється собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), якої у 2017 та 2018 роки не було. Щодо операційних витрат, то за 2017-2019 роки вони значно зменшились. Так, у 2018 році операційні витрати зменшились на 57 тис. грн. (або на 3,7%) відносно 2017 року. У 2019 році зменшення склало 1391,6 тис. грн. (або на 94,1%) при порівнянні з 2018 роком.

За 2017 - 2018 роки підприємство мало негативний фінансовий результат фінансово-господарської діяльності (чистий збиток). За досліджуваний період він мав тенденцію до зменшення, та у 2019 році підприємство отримало чистий прибуток. Отже, у 2018 році чистий збиток скоротився на 80,3 тис. грн. (або на 27,1%) відносно 2017 року. У 2019 році зменшення чистого збитку та відповідно отримання чистого прибутку склало 293,7 тис. грн. (або на 136,2%).

Динаміка основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019 роки зображена на 2.1. - 2.6.

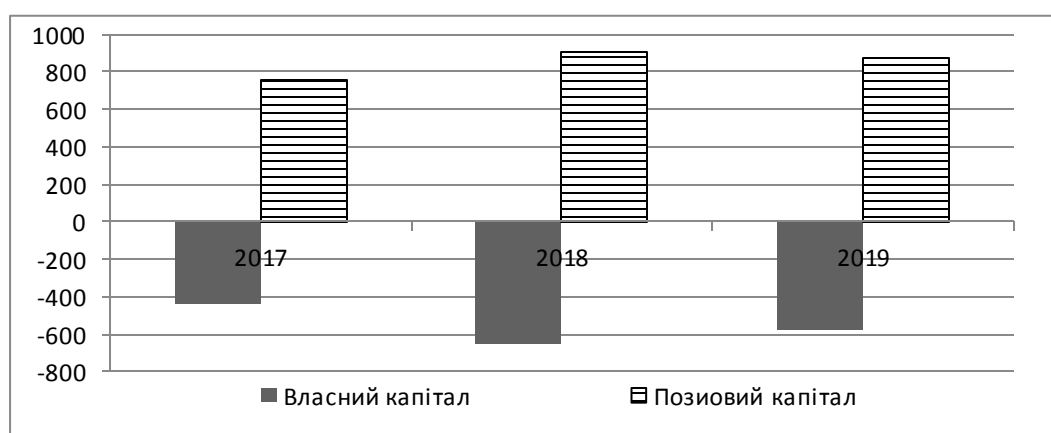

Рис. 2.1. Динаміка капіталу ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019рр., тис. грн.

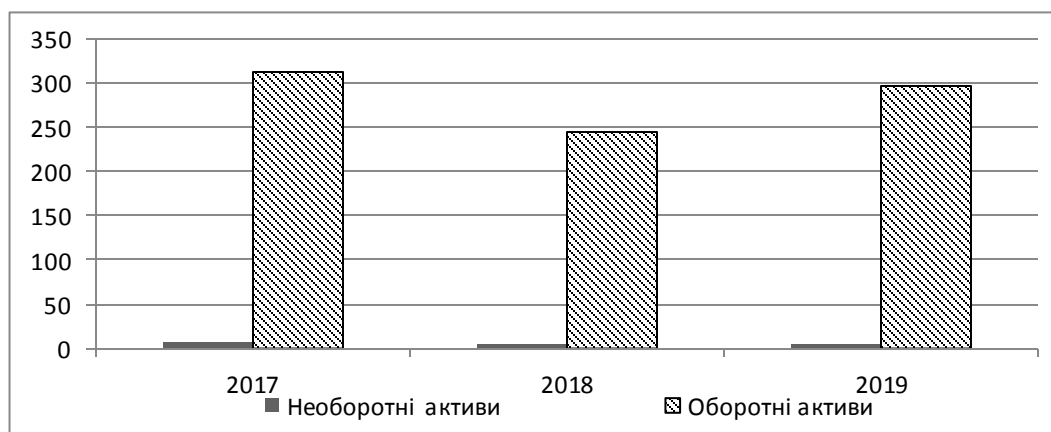

Рис. 2.2. Динаміка активів ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017 -2019рр., тис. грн.

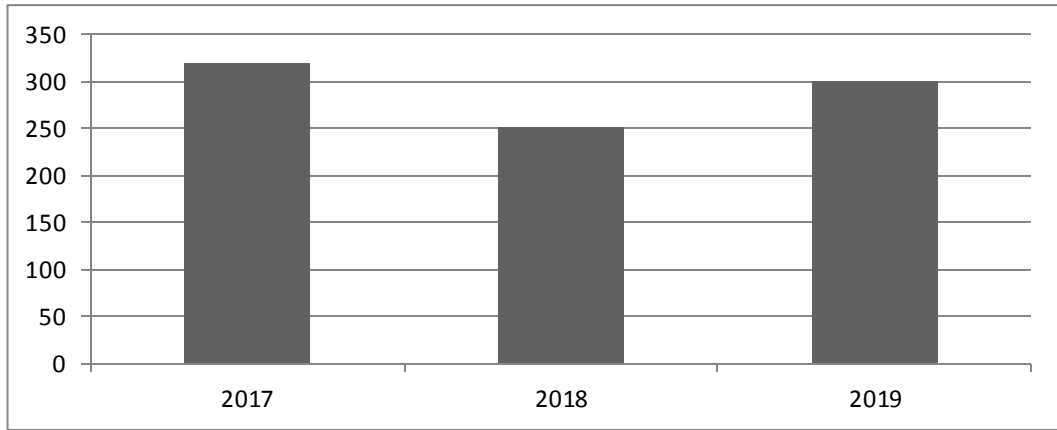

Рис. 2.3. Динаміка валюти балансу ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019рр., тис. грн.

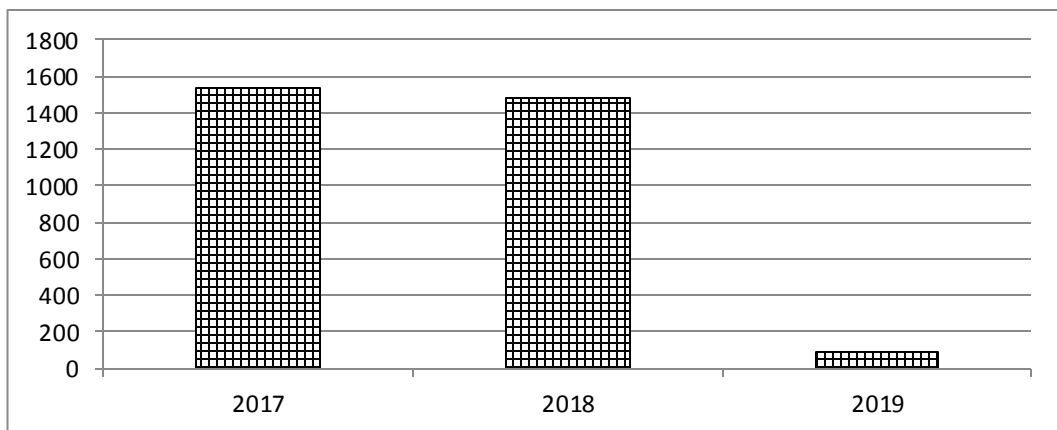

Рис. 2.4. Динаміка витрат ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019рр. тис. грн.

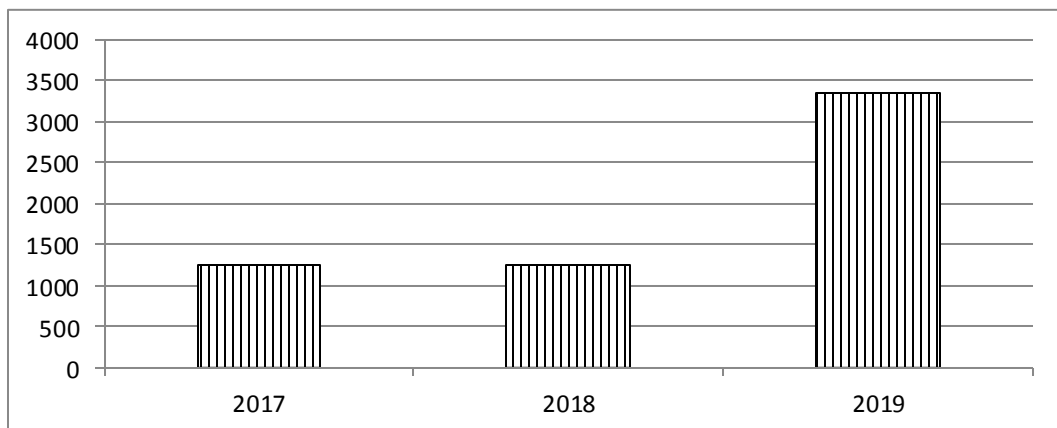

Рис. 2.5. Динаміка чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019рр., тис. грн.

Рис. 2.6. Динаміка чистого прибутку (збитку) ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019рр. тис. грн.

Отже, ТОВ «Сервіс Експерт М» має тенденцію до покращення свого фінансово-економічного становища, але у складних економічних умовах утримати цю тенденцію дуже складно, тому підприємство має то спади то зростання своїх показників.

2.2. Аналіз джерел формування капіталу ТОВ «Сервіс Експерт М» та напрямків його інвестування

Капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у будь-яких формах, які інвестуються у створення його активів та являє собою один з найважливіших елементів, які є загальною сумою фінансових ресурсів підприємства [26].

Капітал підприємства формується з власного та залученого капіталу. У бухгалтерському обліку під зобов'язанням розуміється заборгованість організації фізичним і юридичним особам, що виникає з подій минулих періодів, врегулювання якої призведе до відтоку ресурсів, що містять економічну вигоду.

У пасиві балансу угруповання статей дана за юридичною ознакою. Вся сукупність зобов'язань підприємства за отримані цінності і ресурси насамперед розділяється по суб'єктам: перед власниками господарства і перед третіми особами (кредиторами, банками та ін.).

Так, фінансовою основою та гарантом безпечного функціонування будь-якого підприємства є власний капітал, який включає в себе статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток, неоплачений капітал та інші надходження (цільове фінансування, благодійні пожертвування тощо).

Статутний капітал – це сума активів, яка зафіксована в установчих документах та виступає внесками власниками(учасниками) в капітал підприємства. У якому співвідношенні учасники внесли свої кошти у формування статутного капіталу, у такому ж і відбуватиметься розподіл фінансового результату та майна підприємства у разі банкрутства. Величина статутного капіталу оголошується при реєстрації і будь-які зміни повинні бути тільки за згодою всіх власників та оформлюватись в установчих документах.

Додатковий капітал – це кошти, які виникають при продажі акцій, вартість яких на момент продажу перевищує їх номінальну вартість або ж при переоцінці майна.

Резервний капітал – частина власного капіталу, яка утворюється за рахунок чистого нерозподіленого прибутку. Так, щорічні відрахування від прибутку формуються резервний капітал підприємства, який може бути направлений на покриття збитків, збільшення основного капіталу, виплати дивідендів учасникам та для інших цілей. Величина резервного капіталу показує запас фінансової міцності підприємства. Відсутність або недостатня його величину розглядають як фактор додаткового ризику вкладення капіталу в підприємство.

Нерозподілений прибуток – це частина річного доходу, яка не використана засновниками підприємства. Непокритий збиток виникає, коли витрати перевищують доходи. Нерозподілений прибуток збільшує величину власного капіталу, а непокритий збиток відповідно зменшує.

Неоплачений капітал – показує заборгованості засновників підприємства за внесками до статутного капіталу, та відповідно на цю суму зменшується загальна величина власного капіталу.

До засобів спеціального призначення і цільового фінансування належать безоплатно отримані цінності від фізичних і юридичних осіб, а також безповоротні і

поворотні бюджетні асигнування на утримання об'єктів соцкультпобуту і на відновлення платоспроможності підприємств на бюджетному фінансуванні.

Загалом зростання власного капіталу відбувається за рахунок отриманого підприємством прибутку. Вагоме місце у складі внутрішніх джерел займають амортизаційні відрахування, що особливо важливо для підприємств у яких висока вартість нематеріальних активів та власних основних засобів. Амортизаційні відрахування не збільшують величину власного капіталу, а лише реінвестують його. Інші внутрішні джерела не відіграють помітної ролі у формуванні власних фінансових ресурсів підприємства.

Забезпечення власним капіталом зумовлена вимогами самофінансування підприємств. Він є основою їхньої самостійності та незалежності.

Позичковий капітал – це грошовий капітал, що надається в позику його власником іншому власнику-підприємцю на певний час, на умовах повернення, за плату у вигляді процента [27]. Він поділяється на довгостроковий (більше року) і короткостроковий (до року). Зовнішні зобов'язання представляють собою юридичні права інвесторів, кредиторів на майно підприємства. З економічної точки зору зовнішні зобов'язання - це джерело формування активів підприємства, а з юридичної - це борг підприємства перед третіми особами.

Аналіз формування власного капіталу підприємства й ефективності його використання є одним з найголовніших етапів аналізу діяльності підприємства.

Проведемо аналіз формування власного капіталу ТОВ «Сервіс Експерт М» за допомогою загальної оцінки структури власного капіталу (табл. 2.2).

Дані, наведені в табл. 2.2 показують, що власний капітал ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019 роки складався з зареєстрованого капіталу та непокритого збитку. Зареєстрований (статутний) капітал за три роки не змінювався і становив 38,8 тис. грн. Але питома вага статутного капіталу у загальній величині власного капіталу у 2018 році зменшилась на 3% відносно 2017 року, що відбулося за рахунок збільшення непокритого збитку на -215,6 тис. грн.. У 2019 році частка зареєстрованого капіталу у структурі власного капіталу мала незначний ріст на 0,8%, відповідно відбулося зменшення непокритого збитку на суму 78,1 тис. грн..

Таблиця 2.2

Динаміка структури власного капіталу ТОВ «Сервіс Експерт М»
за 2017-2019рр.

Джерело капіталу	Сума тис. грн			Питома вага, %			Відхилення			
	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Абсолютне (тис. грн)		Відносне %	
							2018 від 2017	2019 від 2018	2018 від 2017	2019 від 2018
Зареєстрований (пайовий) капітал	38,8	38,8	38,8	-8,9	-5,9	-6,7	0,0	0,0	3,0	-0,8
Непокритий збиток	-476,9	-692,5	-614,4	108,9	105,9	106,7	-215,6	78,1	-3,0	0,8
Усього власний капітал	-438,1	-653,7	-575,6	100	100	100	-215,6	78,1	0,0	0,0

Значний вплив на фінансове становища підприємства надають позичкові кошти, а саме їх склад та структура. Залучення позичкових коштів у фінансово-господарську діяльність підприємства – це нормальний процес. Але відповідно у цьому є свої переваги та недоліки. До позитивних змін при залученні позичкового капіталу можна віднести: низька вартість, забезпечення росту фінансового потенціалу та здатність генерувати приріст фінансової рентабельності. Недоліки від залучення позичкового капіталу: генерує меншу норма прибутку, ризик зниження фінансової стійкості та втрати платоспроможності, висока залежність вартості позиченого капіталу від коливань кон'юнктури фінансового ринку, складність процедури [27].

Позиковий капітал складається з кредитів, позик, авансів, які були отримані від покупців (замовників) та іншої кредиторської заборгованості. При прийнятті рішення про залучення позикового капіталу потрібно враховувати, що при зростанні частки залученого капіталу зростає ризик зниження платоспроможності та фінансової стабільності підприємства.

Аналіз структури та динаміки позикового капіталу ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019 рр. наведений у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка та структура позикового капіталу ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019рр.

Джерело капіталу	Сума тис. грн			Структура %			Відхилення			
	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Абсолютне (тис. грн)		Відносне %	
							2018 від 2017	2019 від 2018	2018 від 2017	2019 від 2018
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками: з бюджетом	27,2	18,9	39,1	3,6	2,1	4,5	-8,3	20,2	-30,5	106,9
зі страхування	-	-	0,2	-	-	0,02	-	0,2	-	1
з оплати праці	1,3	0,0	0,1	0,1	0,0	0,01	-1,3	0,1	-100	-
Інші поточні зобов'язання	728,5	885,6	836,7	96,2	97,9	95,5	157,1	-48,9	21,6	-5,5
Усього позикового капіталу	757,0	904,5	876,1	100,0	100,0	100,0	147,5	-28,4	19,5	-3,1

Аналіз даних, наведених в табл. 2.3 показує, що у 2018 році по відношенню до 2017 року позиковий капітал ТОВ «Сервіс Експерт М» зріс на 147,5 тис. грн. (або на 19,5%). Збільшення відбулося за рахунок зростання інших поточних зобов'язань на суму 157,1 тис. грн.(або на 21,6%), але у цьому ж році зменшилась поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом на 8,3 тис. грн. (або на 30,5%).

У 2019 році підприємство мало зниження загальної величини позичкового капіталу на 28,4 тис. грн.(або на 3,1%) відносно 2018 року. На це вплинуло зменшення інших поточних зобов'язань на суму 48,9 тис. грн. (або на 5,5%), але

поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом мала значний ріст відносно до переднього і збільшилась на 20,2 тис. грн. (або 106,9%).

Проаналізувавши структуру позикових коштів ТОВ «Сервіс Експерт М», можна стверджувати, що найбільшу частку позикових коштів займають інші поточні зобов'язання. В 2017 році їх частка становила 96,2%, у 2018 році – 97,9%, а в 2019 р. – 95,5% в загальній структурі позичкового капіталу, решту склала поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом і з оплати праці.

2.3. Оцінка ефективності діяльності підприємства та його ділової активності

Найчастіше поняття ділової активності асоціюють з поняттям привабливості його інвестиційної діяльності. Ділова активність є більш ширшим поняттям, ніж інвестиційна діяльність, адже остання є лише однією зі складових ділової активності. Так, ділова активність показує наскільки ефективно підприємство використовує всі свої матеріальні, трудові та фінансові ресурси.

В умовах сьогодення першочергове завдання, що стоїть перед власниками та керівниками сучасних підприємств, є використання комплексу заходів, що забезпечать зростання рівня активності суб'єкта господарювання на ринках капіталу, товарів та робочої сили і дадуть змогу підвищити рівень їх конкурентоспроможності [28].

У загальному вираженні ділову активність характеризують за «золотим правилом економіки», яке характеризує ділову активність як категорію, що показує наскільки ефективно використовуються вкладені ресурси в динаміці. Це можна представити наступною формулою:

$$100\% < TЗ(A) < TЗ(BK) < TЗ(ЧД) < TЗ(ЧП) \quad (2.1)$$

де $TЗ(A)$ - темп зростання активів підприємства;

$TЗ(BK)$ - темп зростання власного капіталу підприємства;

$TЗ(ЧД)$ - темп зростання чистого доходу (виручки) від реалізації товарів, робіт, послуг підприємства;

$TЗ(ЧП)$ - темп зростання чистого прибутку підприємства.

Пояснення цієї нерівності полягає у наступному:

- прибуток підприємства збільшується швидше, ніж обсяг реалізації продукції, це є ознакою того, що відбувається зменшення витрат виробництва та обігу;
- обсяг реалізації продукції має більш високий темп зростання, ніж активи підприємства, що свідчить про ефективне використання ресурсів;
- активи підприємства зростають у порівнянні з минулим періодом.

Розрахунок показників «золотого правила економіки» по підприємству ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019 роки, наведені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Показники «золотого правила економіки» підприємства ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019рр.

Показники	2017	2018	2019
1. Темпи зміни чистого прибутку	6,06	0,72	-0,36
2. Темпи зміни чистого доходу від реалізації робіт, товарів та послуг	1,71	1,02	2,64
3. Темпи зміни функціонуючого капіталу	2,84	1,48	0,88

Аналізуючи дані табл. 2.4, можна зазначити, що ТОВ «Сервіс Експерт М» за досліджуваний період мав суттєві диспропорції в темпах приросту складових, які оцінюють його ділову активність. Отже, в кожному з років за цей період не було дотримане «золоте правило економіки».

Загалом за 2017 та 2018 роки, підприємство мало чистий збиток, та і темпи зміни чистого доходу від реалізації робіт, товарів та послуг за ці роки мало менші показники, ніж темпи зміни активів, що також суперечить «золотому правилу економіки». Аналізуючи 2019 рік відносно 2018 року хоч підприємство отримало прибуток, але темп зміни чистого прибутку набагато менший, ніж темп зміни чистого доходу. Але виконалась нерівність, що зміна чистого доходу більша ніж зміна активів підприємства, хоча загальний обсяг активів зменшився у порівнянні з попереднім періодом. Можна стверджувати, що збільшення чистого доходу у 2019 році у 2,64 рази і причинило отримання чистого прибутку.

Існує ще один спосіб оцінки ділової активності підприємства за допомогою коефіцієнтів оборотності активів та капіталу підприємства. До основних показників, які за якими характеризують рівень ділової активності відносять: коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, строк погашення дебіторської заборгованості(днів), коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, строк погашення кредиторської заборгованості(днів), коефіцієнт оборотності матеріальних запасів, коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) та коефіцієнт оборотності власного капіталу.

Коефіцієнт оборотності активів визначає ефективність використання всіх ресурсів, незважаючи з яких джерел їх залучено, та показує періодичність обертання капіталу, вкладеного в активи.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості наскільки швидко обертається дебіторська заборгованість. Відповідно строк погашення дебіторської заборгованості показує середнє значення погашення у днях, але цей показник на підприємстві повинен бути якомога нижчим. Потрібно чітко слідкувати, чи вчасно розраховуються дебітори, особливо при недостатній величині обігових коштів.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує швидкість її обертання та строк погашення кредиторської заборгованості визначає кількість днів, за якими йде погашення кредиту.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів характеризує швидкість обертання запасів, тобто скільки разів у середньому за період поповнювались запаси підприємства.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів (оборотних засобів) показує наскільки ефективно використовуються оборотні активи, тобто характеризує швидкість їх обертання.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу відображає швидкість обороту власного капіталу та показує його активність. Ріст цього коефіцієнту свідчить про збільшення обсягів продажу, а отже і про більше ефективне використання власного

капіталу. І навпаки зниження цього показника показує, що підприємство не у повному обсязі використовує власний капітал.

Розрахунок показників ділової активності ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019 роки наведені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка основних показників ділової активності ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019рр.

Показник	Методика розрахунку	2017	2018	2019	Відхилення:	
					2018 - 2017	2019 -2018
Коефіцієнт оборотності активів	$K_a = \frac{ЧВ}{\bar{A}}$	4,90	4,44	12,12	-0,46	7,68
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{дз} = \frac{ЧВ}{\bar{ДЗ}}$	35,3	32,15	77,07	-3,15	44,92
Строк погашення дебіторської заборгованості(днів)	$T_{дз} = \frac{Д}{K_{дз}}$	10,20	11,20	4,67	1	-6,53
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_{кз} = \frac{С_{рп}}{K_{кз}}$	-	-	108,9	-	108,9
Строк погашення кредиторської заборгованості	$T_{кз} = \frac{Д}{K_{кз}}$	-	-	3,3	-	3,3
Коефіцієнт оборотності оборотних активів (оборотних засобів)	$K_{оз} = \frac{ЧВ}{\bar{ОЗ}}$	5,11	4,53	12,37	-0,58	7,84
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$K_{вк} = \frac{ЧВ}{ВК}$	-4,27	-5,75	42,7	-1,48	48,45

де, ЧВ – чиста виручка від реалізації за період;

$\bar{A}$ – середній залишок активів за період;

$\bar{ДЗ}$ – середній залишок дебіторської заборгованості за період;

Д – тривалість обраного періоду;

$С_{рп}$ – собівартість реалізованої продукції;

$K_{дз}$ – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;

$K_{кз}$ – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;

$\overline{ОЗ}$ – середнє значення підсумку II розділу активу балансу за період;

$\overline{ВК}$ – середня вартість власного капіталу за періоду.

Аналізуючи дані, наведені в табл. 2.5, показують, що у 2018 році було зменшення на 0,46 відносно 2017 року, але у 2019 році підприємства значно підвищило оборотність своїх активів на 7,68 по відношенню до 2018 року, що вказує на те, що виручка від кожної інвестованої гривні зростає.

Період погашення дебіторської заборгованості у 2018 році відносно 2017 року мав збільшення на 1 день, що свідчить про те, що відбувались деякі затримки з розрахунками, але у 2019 році цей показник значно зменшився на 6,53 дні по відношенню до 2018 року. Загалом підприємство має невисокі показники періоду погашення дебіторської заборгованості, це означає, що надані послуги вчасно оплачуються.

Як бачимо з розрахунків, періоди обороту дебіторської заборгованості більші ніж, періоди кредиторської заборгованості, що говорить про те, що кошти від кредиторів приходять значно швидше, ніж від дебіторів.

У 2018 році коефіцієнт оборотності оборотних активів мав зниження, яке склало 0,58 відносно 2017 року, а отже підприємство мало потребу у фінансових ресурсах. Але у 2019 році по відношенню до 2018 року ТОВ «Сервіс Експерт М» мав значне покращення цього коефіцієнта на 7,84, що дає зрозуміти – підприємство мало достатню кількість ресурсів для підтримки своєї поточної діяльності.

У 2018 та 2017 роках підприємство мало від'ємні показники коефіцієнта оборотності власного капіталу, що означає – незмога забезпечити себе власним капіталом. Але у 2019 році коефіцієнт збільшився на 48,45 відносно 2018 року, що вказує на більш ефективну діяльність підприємства.

Отже, підприємству потрібно нарощувати обсяги власного капіталу, що призведе до зростання його ділової активності.

2.4. Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості підприємства

Оцінка фінансової стійкості є одним з найважливіших показників, який характеризує фінансовий стан будь-якого суб'єкта господарювання. Дана характеристика визначає фінансові результати діяльності підприємства, а відповідно містить у собі інформацію, яка цікавить як кредиторів, так і інвесторів.

Головною задачею при здійсненні аналізу фінансової стійкості є визначення спроможності підприємства адаптуватися до різних факторів (зовнішніх, внутрішніх та непередбачуваних), які мають негативний вплив на його фінансовий стан. Як результат, підприємство бути спроможне здійснювати господарську діяльність, нарощувати прибуток в умовах економічної самостійності, а також можливість збереження такого стану підприємства.

Одним із головних економічних аспектів при аналізі фінансової стійкості є визначення меж. Так, недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів для розвитку виробництва і взагалі може призвести до банкрутства господарюючого суб'єкта. Надлишок також має негативний вплив на виробничо-господарську діяльність, оскільки виступає гальмом її розвитку, збільшуючи витрати підприємства на надлишкові запасами і резервами [29].

Існує безліч підходів до оцінки фінансового стану підприємства, при використанні різних показників. Розглянемо перший підхід – аналіз абсолютних показників

У складі абсолютних показників фінансової стійкості зазвичай виділяють групу показників наявності джерел формування запасів та групу показників забезпеченості запасів джерелами їх формування. Залежно від рівня забезпеченості запасів джерелами їх формування визначають тип фінансової стійкості [30]. Для характеристики джерел формування запасів визначають три основних показники: [30, 31]

1. Наявність власних коштів (В) – визначається як різниця між власним капіталом та необоротними активами підприємства. Цей показник характеризує чистий оборотний капітал. Його збільшення в порівнянні з попереднім періодом свідчить про подальший розвиток діяльності підприємства. У формалізованому вигляді наявність обігових коштів можна записати:

$$В = ВК - НА = \Phi.1 \text{ р.1495} - \text{р.1095} \quad (2.2)$$

де ВК – величина джерел власного капіталу;

НА – величина необоротних активів.

2. Наявність власних та довгострокових позикових коштів (ВД) – визначається збільшенням попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань (ДЗ):

$$ВД = ВК + ДЗ = В + (\Phi.1 \text{ р.1595}) \quad (2.3)$$

де ДЗ – довгострокові зобов'язання.

3. Наявність загальних коштів (ЗК) – визначається збільшенням попереднього показника на суму короткострокових кредитів банків:

$$ЗК = ВД + КК = ВД + (\Phi.1 \text{ р.1695}) \quad (2.4)$$

де КК – короткострокові залучені кошти.

Оцінка джерел формування запасів підприємства ТОВ «Сервіс Експерт М» наведена в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Характеристика джерел формування запасів
ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019 рр, тис. грн.

Показники	Роки		
	2017	2018	2019
Наявність власних коштів (В)	-444,5	-659,6	-580,9
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (ВД)	-444,5	-659,6	-580,9
Наявність загальних коштів (ЗК)	312,5	244,9	295,2

Трьом показникам наявності джерел фінансування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування:

1. Надлишок (+) або дефіцит (-) власних коштів (ФВ):

$$\Phi В = В - Зп, \quad (2.5)$$

де Зп — запаси (Ф1 р.1100+р.1110).

2. Надлишок (+) чи дефіцит (-) власних та довгострокових позикових коштів (ФВД):

$$\Phi ВД = ВД - Зп \quad (2.6)$$

3. Надлишок (+) чи дефіцит (-) загальних коштів (ФЗК):

$$\Phi ЗК = ЗК - Зп, \quad (2.7)$$

Показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування для підприємства наведені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування

ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019рр , тис. грн.

Показники	Роки		
	2017	2018	2019
Запаси (Зп)	0	0	0
Забезпеченість запасів власними коштами (Ф ^В)	-444,5	-659,6	-580,9
Забезпеченість запасів власними та довгостроковими позиковими коштами (Ф ^{ВД})	-444,5	-659,6	-580,9
Забезпеченість запасів загальними коштами (Ф ^{ЗК}):	312,5	244,9	295,2

Досліджуване підприємство не займається виробничою і торговельною діяльністю, то в складі оборотних активів запасів не має.

Для визначення типу фінансової стійкості використовують трьохкомпонентний показник:

$$S = \{S1 (\pm \Phi В), S2 (\pm \Phi ВД), S3 (\pm \Phi ЗК)\}, \quad (2.8)$$

Відповідно, якщо $\Phi \geq 0$, то $S = 1$, якщо $\Phi \leq 0$, то $S = 0$.

Отже, в залежності від набутих показників функції S визначається тип фінансової стійкості: абсолютний, нормальний, нестійкий та кризовий.

Показники за типами фінансової стійкості наведені в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Показники за типами фінансової стійкості

Показники	Типи фінансової стійкості			
	абсолютна стійкість $S = \{1,1,1\}$	нормальна стійкість $S = \{0,1,1\}$	передкризовий стан $S = \{0,0,1\}$	кризовий стан $S = \{0,0,0\}$
$\Phi^B = B - Зп$	$\Phi^B \geq 0$	$\Phi^B < 0$	$\Phi^B < 0$	$\Phi^B < 0$
$\Phi^{ВД} = ВД - Зп$	$\Phi^{ВД} \geq 0$	$\Phi^{ВД} \geq 0$	$\Phi^{ВД} < 0$	$\Phi^{ВД} < 0$
$\Phi^{ЗК} = ЗК - Зп$	$\Phi^{ЗК} \geq 0$	$\Phi^{ЗК} \geq 0$	$\Phi^{ЗК} \geq 0$	$\Phi^{ЗК} < 0$

Аналізуючи дані, отримані в табл. 2.7 та відповідно порівнюючи з показниками табл. 2.8 про типи фінансової стійкості, можна зазначити, що ТОВ «Сервіс Експерт М» за досліджуваний період мав передкризовий стан. Передкризовий стан характеризується порушення стану платоспроможності, але у такому стані підприємство має можливість до покращення свого фінансового становища, за допомогою збільшення джерел власних засобів та зменшення дебіторської заборгованості.

2.5. Аналіз відносних показників фінансової стійкості підприємства

Аналіз показників фінансової стійкості дає змогу визначити вплив факторів, які на неї впливають та відповідно визначити заходи щодо їх ліквідації цим самим покращуючи своє фінансове становище та забезпечуючи належний рівень платоспроможності на довгостроковий період.

Аналіз показників фінансової стійкості підприємства показує залежність підприємства від його кредиторів і інвесторів. Підприємство є платоспроможним, коли його загальні активи перевищують поточні. Нездатність підприємства задовольнити вимоги кредиторів з оплати товарів, сплати платежів у бюджет,

позабюджетні фонди тощо у зв'язку з перевищенням зобов'язань над вартістю майна та інших активів характеризує його неплатоспроможність, або неспроможність.

Другий підхід до визначення фінансового стану підприємства здійснюватися за допомогою відносних показників, а точніше фінансових коефіцієнтів.

Розрахунок відносних показників фінансової стійкості ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019 роки наведена у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Відносні показники оцінки фінансової стійкості
ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019рр.

Показник	Формула	Нормативне значення	Показник			Відносне відхилення (%)	
			2017 рік	2018 рік	2019 рік	2018 до 2017	2019 до 2018
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	$K_a = \frac{BK}{BB}$	$\geq 0,5$ (збільшення)	-1,37	-2,61	-1,92	0,91	-0,26
Коефіцієнт фінансової залежності	$K_z = \frac{BB}{BK}$	≤ 2 (зменшення)	-0,73	-0,38	-0,52	-0,48	0,37
Коефіцієнт забезпечення власним оборотним капіталом	$K_{звок} = \frac{BOK}{OA}$	$> 0,1$ (збільшення)	-1,42	-2,69	-1,97	0,89	-0,27
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{кпк} = \frac{PK}{BB}$	$< 0,5$ (зменшення)	2,37	3,53	2,78	0,49	-0,21

Продовження таблиці 2.9

Коефіцієнт фінансової стійкості (коефіцієнт фінансування)	$\text{Кф.с.} = \frac{\text{ВК} + \text{ДЗ}}{\text{ВБ}}$	0,7-0,9	-1,37	-2,61	-1,92	0,91	-0,26
Коефіцієнт фінансового ризику	$\text{Кф.р.} = \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}}$	< 1	-1,73	-1,38	-1,52	-0,20	0,10

де ВК – власний капітал;

ВБ – валюта балансу;

ВОК – власні оборотні кошти;

ОА – оборотні активи;

ПК – позичковий капітал;

ДЗ - довгострокові зобов'язання.

На основі даних табл. 2.9 проаналізуємо основні коефіцієнти фінансової стійкості для підприємства ТОВ «Сервіс Експерт М».

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) характеризує частку власних коштів (власного капіталу) в загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш фінансово стійким, стабільним і більш незалежним від зовнішніх кредиторів є підприємство. У підприємство, яке має високу частку власного капіталу, кредитори більше вкладають свої кошти, так як таке підприємство в змозі розрахуватися за своїми зобов'язаннями за рахунок власних коштів. Практика показує, що загальна сума заборгованості не повинна перевищувати суму власних джерел фінансування, тобто джерела фінансування підприємства (загальна сума капіталу) мають бути хоча б наполовину сформовані за рахунок власних коштів. Аналізуючи коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), можна сказати, що підприємство ТОВ «Сервіс Експерт М» залежить від зовнішніх запозичень. У 2018 році цей показник

збільшився на 91%, але у 2019 році мав зменшення на 26%. Дефіцит власного капіталу у 2018 році в 2,61 раз перевищує валюту балансу підприємства проти 1,37 у 2017 році. У 2019 році відносно 2018 року цей показник зменшився, але навіть не досяг значення 2017 року. Це свідчить про високий рівень фінансових ризиків для підприємства.

Коефіцієнт фінансової залежності – це показник, обернений до коефіцієнту автономії. Зростання цього показника обумовлює збільшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства. Критичне значення показника – 2. Значення коефіцієнта фінансової залежності ТОВ «Сервіс Експерт М» має від'ємне значення (-0,73 у 2017 році, -0,38 у 2018 році та -0,52 у 2019 році), а це означає, що власники не можуть фінансувати своє підприємство за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом характеризує можливість перетворення активів у ліквідні кошти. Нормативним значенням є 0,1 і вище. Цей коефіцієнт продемонстрував тенденцію до погіршення і має від'ємне значення (-1,42 у 2017 році, -2,69 у 2018 році та -1,97 у 2019 році). Це свідчить про необхідність залучати додаткові кошти для покриття розривів у платіжному календарі.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу характеризує ступінь участі позикового капіталу у формуванні активів; характеризує частку позикових коштів у загальній сумі коштів, вкладених у майно підприємства. Нормативним вважається значення в межах 0,4-0,6. Однак значення показника значно коливається, залежно від галузі. Тенденція цього коефіцієнту є негативною, він збільшився (з 2,37 у 2017 році до 2,78 у 2019 році) і перевищує норму. Значення показника вище одиниці говорить про те, що в компанії більше боргів, ніж активів. Це свідчить про те, що рівень фінансових ризиків є високим і компанія може стати банкрутом.

Коефіцієнт фінансової стійкості (коефіцієнт фінансування) вказує яка частина активів фінансується за рахунок довгострокових джерел фінансування

(власного капіталу та довгострокових позикових фінансових ресурсів). На протязі трьох років значення коефіцієнту значно менше нормативного значення (-1,37 у 2017 році, -2,61 у 2018 році та -1,92 у 2019 році), тобто підприємство має високий рівень ризику втрати платоспроможності.

Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) характеризує кількість залученого капіталу в розрахунку на 1 грн. власного капіталу і визначається як відношення залученого (позикового) капіталу до суми власного. Зростання цього коефіцієнта свідчить про підвищення залежності від залучених джерел, втрату фінансової автономії. Критичне значення цього коефіцієнта <1 , а нормальним вважається таке значення, за якого лише третина активів підприємства формується із залученого капіталу.

За досліджуваний період спостерігалось зменшення цього показника (з -1,73 у 2017 році, -1,38 у 2018 році до -1,52 у 2019 році), що свідчить про відносне зменшення об'єму залученого капіталу до власного капіталу.

Отже, аналіз показників фінансової стійкості свідчить про наявність значних труднощів у підприємства, а саме відсутність власних джерел фінансування. Усі показники фінансової стійкості вказують на повну залежність підприємства від його кредиторів і інвесторів, а також на те, що рівень фінансових ризиків є високим і підприємство може стати банкрутом.

2.6. Оцінка впливу фінансової стійкості підприємства на його платоспроможність

Основа нормального функціонування підприємства характеризується його фінансовою стійкістю, який забезпечує постійну платоспроможність. Показники фінансової стійкості та платоспроможності показують наскільки ефективно підприємство використовує свої фінансові ресурси. Так як недостатня фінансова

стійкість призводить до неплатоспроможності підприємства, а навпаки її надлишок – причиняє збільшення витрат на зберігання зайвих запасів та резервів.

Платоспроможність – це здатність суб'єкта господарювання вчасно та у повному обсязі відповідати за своїми зобов'язаннями.

Ліквідність підприємства – це здатність підприємства до покриття своїх зобов'язань шляхом передачі частини активів, що володіють важливою властивістю: їх ліквідність повинна відповідати терміну погашення зобов'язання. Таким чином, ліквідність повністю відноситься до платоспроможності підприємства, що визначає необхідність постійної рівності між активами підприємства і його зобов'язаннями.

Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні засобів по активу, згрупованих по ступені їхньої ліквідності і розташованих у порядку убуття ліквідності, із зобов'язаннями по пасиву, згрупованими по термінах їхнього погашення і розташованими в порядку зростання термінів. Абсолютно ліквідним є такий баланс, при якому досягається співвідношення [32]:

$$A1 \geq P1; A2 \geq P2; A3 \geq P3; A4 \leq P4 \quad (2.9)$$

де $A1$, $P1$ -найбільш ліквідні активи, найбільш термінові зобов'язання, тис.грн.;

$A2$, $P2$ -швидко реалізовані активи, короткострокові пасиви, тис.грн.;

$A3$, $P3$ -повільно реалізовані активи, довгострокові пасиви, тис.грн.;

$A4$, $P4$ -важко реалізовані активи, постійні пасиви, тис.грн.

Якщо виконуються перші три нерівності, тобто поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства, то обов'язково виконується й остання нерівність. Це означає наявність у підприємства власних оборотних коштів – тобто дотримується мінімальна умова його фінансової стійкості [33].

Недотримання будь-якої з трьох перших нерівностей показує порушення ліквідності балансу. Необхідно підкреслити, що недостача коштів по одній групі активів не відшкодовується їх надлишком по іншій групі, оскільки відшкодування

допустимо лише за вартістю і менш ліквідні активи не можуть замінити більш ліквідні.

Поточну ліквідність можна виявити при зіставленні А1 – П1 та А2 – П2., що показує платоспроможність або неплатоспроможність у найближчий період. Порівнюючи А3 – П3 можна дізнатися про перспективну ліквідність, тобто прогнозується довгострокова платоспроможність.

По кожній групі активів та пасивів виявляють платіжний надлишок або недостачу. Відобразимо це у формулі 2.10.

$$ПН_i = A_i - П_i \quad (2.10)$$

де ПН_i - платіжний надлишок або недостача;

A_i - величина активів і-ої групи;

П_i - величина пасивів і-ої групи.

Даний показник розраховується як на початок, так і на кінець періоду, в якому проводиться аналіз. Таким чином, простежується динаміка рівня ліквідності балансу.

Побудуємо баланс ліквідності. Залежно від рівня ліквідності активи підприємства поділяються на наступні групи (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Групування активів підприємства

Групи	Умовне позначення	Сума рядків балансу	Характеристика
Найбільш-ліквідні	A1	р.1160 – р.1165	Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції
Швидко реалізовані активи	A2	р.1125 – р.1155, р.1190	Дебіторська заборгованість, яка буде погашена за умовами договорів
Повільно-ліквідні	A3	р.1100 – р.1110, р.1170	Запаси (сировина й матеріали, незавершене виробництво тощо) та інші оборотні активи (зокрема, дебіторська заборгованість, строк сплати якої минув)

Продовження таблиці 2.10

Важко-ліквідні	A4	р.1095, р.1200	Активи, що передбачено використовувати більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує рік)
----------------	----	-------------------	--

Джерело сформовано на основі [34, 35].

Групування зобов'язань підприємства за строками їх погашення наведено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Групування зобов'язань підприємства

Група	Умовне позначення	Сума рядків балансу	Характеристика
Найбільш-термінові	П1	р.1615 – р.1630, р.1690	Кредиторська заборгованість
Короткострокові	П2	р.1600 – р.1610	Короткострокові кредити та позикові кошти
Довгострокові	П3	р.1595	Довгострокові зобов'язання
Постійні	П4	р.1495, р.1665	Зобов'язання перед власниками з формуванням власного капіталу

Розрахунок балансу ліквідності ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019 рр. наведений у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Сервіс Експерт М»
за 2017-2019рр, тис. грн.

Показники активу балансу	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Показники пасиву балансу	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Платіжний надлишок (недостача)		
								2017 рік	2018 рік	2019 рік
1.Найбільш ліквідні активи (A1)	84,5	205,3	248,1	1.Найбільш термінові пасиви (П1)	757,0	904,5	876,1	-672,5	-699,2	-628
2.Швидко реалізовані активи (A2)	39,0	39,6	47,1	2.Короткострокові пасиви (П2)	0,0	0,0	0,0	39,0	39,6	47,1

Продовження таблиці 2.12

3.Повільно реалізовані активи (А3)	189,0	0,0	0,0	3.Довго-строкові пасиви (П3)	0,0	0,0	0,0	189,0	0,0	0,0
4.Важко реалізовані активи (А4)	6,4	5,9	5,3	4.Постійні пасиви (П4)	438,1	653,7	575,6	444,5	659,6	580,9
Усього	318,9	250,8	300,5	Усього	318,9	250,8	300,5	0,0	0,0	0,0

Результати порівняння фактичних співвідношень статей активу та пасиву з точки зору ліквідності балансу у порівнянні з рекомендованими наводяться у табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Порівняння абсолютно ліквідного балансу з фактичним

Абсолютно ліквідний баланс	Співвідношення активів та пасивів фактичного балансу		
	2017 рік	2018 рік	2019 рік
$A1 \geq P1$	-	-	-
$A2 \geq P2$	+	+	+
$A3 \geq P3$	+	+	+
$A4 \leq P4$	-	-	-

Аналізуючи результати таблиць 2.12 та 2.13, можна зазначити, що ТОВ «Сервіс Експерт М» не відповідає умовам абсолютної ліквідності.

У 2017-2019рр. спостерігається недостача найбільш ліквідних активів (у 2017 році – 672,5 тис. грн., у 2018 році – 699,2 тис. грн., у 2019 році – 628 тис. грн.). Це означає, що підприємство не в змозі покрити найбільш термінові зобов'язання.

Аналіз другої групи активів за 2017-2019рр. показав надлишки, які мали тенденцію до збільшення: у 2017 році це значення склало 39,0 тис. грн., у 2018 році 39,6 тис. грн., у 2019 році 47,1 тис. грн.. Дані показники свідчать, що ТОВ

«Сервіс Експерт М» може бути платоспроможним у недалекому періоді, але за умови своєчасного розрахунку з кредиторами та отримання коштів від представлення послуг в кредит.

У 2017 році виконалась нерівність $A3 \geq ПЗ$, та з'явився надлишок активів для покриття довгострокових пасивів у розмірі 189,0 тис. грн. Це свідчить про спроможність підприємства у довгостроковій перспективі покривати відповідні платежі.

Аналіз четвертої групи активів та пасивів показав, що постійні пасиви були значно нижче, ніж важко реалізовані активи (різниця склала 444,5 тис. грн. – у 2017 р., 659,6 тис. грн. – у 2018 р. та 580,9 тис. грн. – у 2019 р.). Це означає, що у підприємства відсутні власні джерела фінансування поточної діяльності і склалась повна залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Для більш повного аналізу ліквідності розрахуємо ряд коефіцієнтів, які допоможуть проаналізувати ліквідність підприємства.

Результати розрахунків коефіцієнтів ліквідності підприємства представлені у табл. 2.14. Динаміка коефіцієнтів ліквідності і чистого оборотного капіталу відображена на рис. 2.7 – 2.8.

Таблиця 2.14

Розрахунок коефіцієнтів ліквідності ТОВ «Сервіс Експерт М»
за 2017-2019рр.

Назва показника	Формула розрахунку	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відносне відхилення (%)	
					2018 до 2017	2019 до 2018
Коефіцієнт загальної ліквідності (Коефіцієнт покриття)	$K_{зл} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	0,41	0,27	0,34	-34,1	25,9

Продовження таблиці 2.14

Коефіцієнт поточної ліквідності (Коефіцієнт швидкої ліквідності)	$K_{пл} = \frac{\text{Оборотні активи} - \text{запаси-витрати майбутніх періодів}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	0,16	0,27	0,34	68,8	25,9
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{а.} = \frac{\text{Грошові активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	0,11	0,23	0,28	109,1	21,7
Чистий оборотний капітал, ЧОК, (тис.грн)	$\text{ЧОК} = \text{Оборотні активи} - \text{Поточні зобов'язання}$	-444,5	-609,3	-580,9	37,1	-4,7

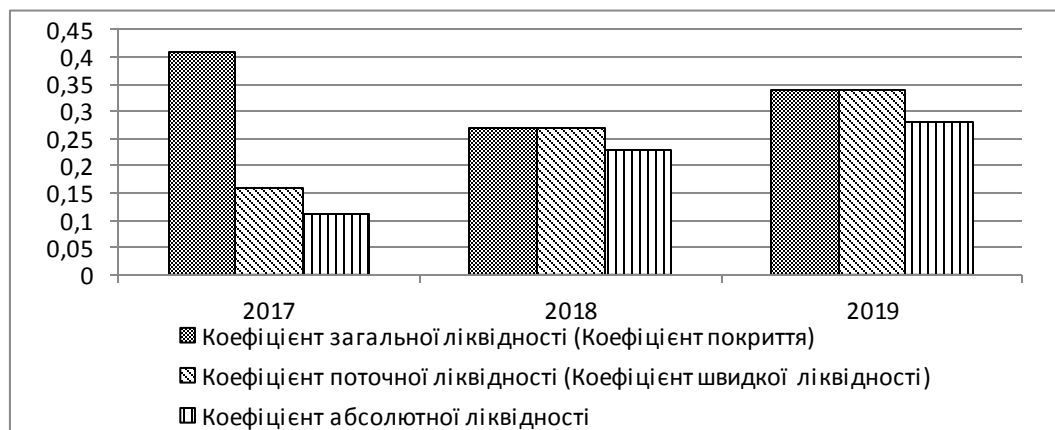

Рис. 2.7. Динаміка коефіцієнтів ліквідності ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019 рр.

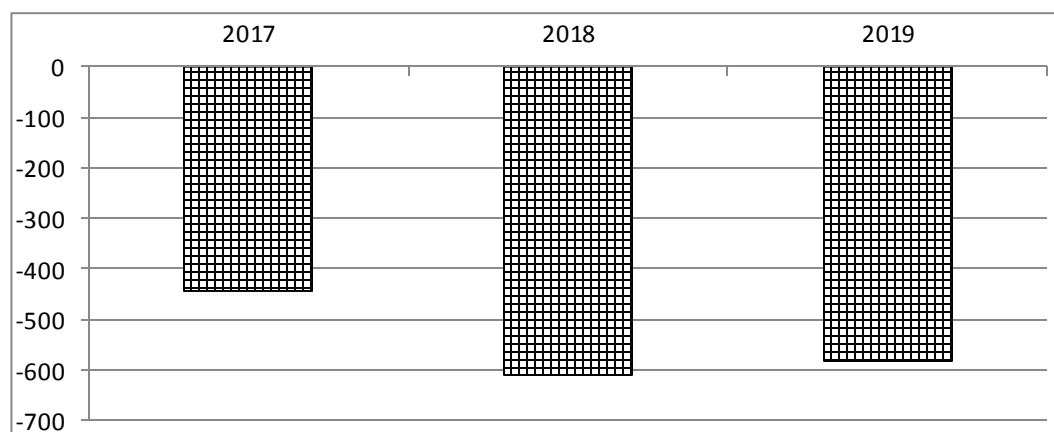

Рис. 2.8. Динаміка чистого оборотного капіталу (тис. грн.) ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019 рр.

Аналіз результатів розрахунків коефіцієнтів ліквідності, наведених у таблиці 2.14, визначає наступне:

- Коефіцієнт загальної ліквідності (Коефіцієнт покриття) – показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство може забезпечити за рахунок оборотних коштів. Тому для оптимального рівня ліквідності вартість поточних активів повинна бути більшою за суму поточних зобов'язань и нормативне значення для цього є 1,5-2,5, але не менше, ніж 1.

ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019рр. мав нижчі показники, ніж нормативне значення, це свідчить, що підприємство не здатне погашати поточні (короткострокові) зобов'язання за рахунок тільки оборотних активів.

- Коефіцієнт поточної ліквідності (Коефіцієнт швидкої ліквідності) показує здатність підприємства погашати свої короткострокові зобов'язання у визначений термін за допомогою високоліквідних активів (грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, дебіторську заборгованість і т.д.). Нормативне значення для цього коефіцієнта від 0,7-0,8 до 1,5. За досліджуваний період показники були набагато меншими, ніж нормативне значення, але було збільшення цього показника, так у 2018 році відносно 2017 року коефіцієнт збільшився на 68,8%, а у 2019 році по відношенню до 2018 року на 25,9%. Отже, підприємству слід працювати в напрямку збільшення суми високоліквідних активів і зниження суми поточних активів.
- Коефіцієнт абсолютної ліквідності дозволяє визначити частку короткострокових зобов'язань, що підприємство може погасити найближчим часом, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів. Нормальним вважається значення коефіцієнта не нижче 0,2. Для ТОВ «Сервіс Експерт М» цей показник у 2018 та 2019 роках

є в межах норми, але у 2017 році коефіцієнт абсолютної ліквідності був менший нормативного значення.

- Чистий оборотний капітал (ЧОК) необхідний для підтримки фінансової стійкості підприємства. Значення цього показника вище нуля зазначає, що підприємство здатне погасити свої короткострокові зобов'язання. В нашому випадку, значення показника за досліджуваний період вказує на те, що підприємство не тільки не має резервів для розширення діяльності, а і не здатне погасити свої короткострокові зобов'язання.

Таким чином, проведений аналіз виявив тенденцію до погіршення ліквідності і платоспроможності ТОВ «Сервіс Експерт М».

Висновки до розділу 2

Підприємство ТОВ «Сервіс Експерт М» займається наданням послуг населенню, а саме: складання звіті з експертної грошової оцінки рухомого і нерухомого майна, виготовлення технічної документації із землеустрою та проведення технічної інвентаризації нерухомого майна.

Аналіз основних фінансово-економічних показників ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019 рр. показав, що за досліджуваний період спостерігалось зменшення власного капіталу і збільшення позикового капіталу. Не зважаючи на те, що чистий дохід від реалізації продукції (товарів, послуг) зростав, причому в 2019 р. збільшився на 164,4%, та у цьому ж році підприємство мало позитивний фінансовий результат фінансово-господарської діяльності (чистий прибуток), на відміну від 2017 та 2018 року, коли підприємство мало чистий збиток. Отже, ТОВ «Сервіс Експерт М» має тенденцію до покращення свого фінансово-економічного становища, але у складних економічних умовах утримати цю тенденцію дуже складно, тому підприємство має то спади то зростання своїх показників.

Аналіз формування власного капіталу ТОВ «Сервіс Експерт М» за 2017-2019 рр. показав, що власний капітал складався з зареєстрованого (пайового) капіталу та непокритого збитку. Розмір статутного капіталу за три роки не змінювався, а непокритий збиток мав тенденцію до зростання та у 2019 р. у структурі власного капіталу склав 106,7%. В результаті цього, власний капітал підприємства має відмінне значення, що є вкрай негативним фактом і означає відсутність у підприємства власних джерел фінансування поточної діяльності і повну залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Щодо позикових коштів, найбільшу частку займають інші поточні зобов'язання (на рівні 96-97%) в структурі запозичених коштів, решта складає поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, з оплати праці та зі страхуванням.

Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості підприємства засвідчив, що в 2017-2019 рр. підприємство знаходилось у передкризовому стані. Аналіз відносних показників фінансової стійкості та платоспроможності підприємства засвідчив про наявність значних труднощів у підприємства, а саме відсутність власних джерел фінансування. Усі показники фінансової стійкості не відповідають нормативним значенням і вказують на повну залежність підприємства від його кредиторів і інвесторів, а також на те, що рівень фінансових ризиків є високим і підприємство може стати банкрутом.

Аналіз ліквідності балансу підприємства засвідчив той факт, що він не відповідає умовам абсолютної ліквідності. Майже всі коефіцієнти ліквідності і платоспроможності підприємства не відповідають нормативним значенням.

Таким чином, аналіз фінансової стійкості і платоспроможності ТОВ «Сервіс Експерт М» дозволив зробити висновок, що основними причинами незадовільного стану підприємства є нерозподілений збиток, що накопичився за декілька років та значна залежність підприємства від зовнішніх фінансових джерел.

Отже, для підвищення фінансової стійкості і платоспроможності ТОВ «Сервіс Експерт М» та збільшення наявності власних коштів необхідно збільшувати обсяг наданих послуг, що призведе до підвищення рівня прибутковості, а також оптимізувати структуру капіталу підприємства.

РОЗДІЛ 3

РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «СЕРВІС ЕКСПЕРТ М»

3.1. Формування оптимальної структури капіталу підприємства за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності

Головними факторами впливу на фінансовий стан підприємства є внутрішні фактори, а саме структура капіталів та управління прибутком підприємства. Власникам підприємства необхідно сформувати діючу систему управління фінансовою стійкістю, яка базується на методах прогнозування, планування, регулювання, контролю та аналізу фінансової стійкості. Для збільшення ефективної діяльності підприємства необхідно проводити оцінку впливу тих чи інших чинників на фінансову стійкість протягом певного періоду з метою обґрунтування напрямів управління, складання прогнозів, виконання планів. Такий підхід дозволить підвищити рівень фінансової стійкості на підприємстві та унеможливить його банкрутство.

Розрахунки, що були виконані в 2 розділі кваліфікаційної роботи засвідчили, що залучення позикового капіталу для діяльності ТОВ «Сервіс Експерт М» не дало змоги подолати фінансові труднощі. Це проявилось в тому, що основним джерелом фінансування своєї діяльності склав залучений капітал, підприємство не змогло забезпечити ефективність господарювання, перебороти стійку тенденцію до зростання збитковості власного капіталу. Таким чином, можна зробити висновок що структура капіталу підприємства не є оптимальною.

Оптимізація структури капіталу – це важливий етап стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення,

за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства. [36, 37].

Мета оптимізації структури капіталу – мінімізувати витрати на залучення джерел фінансування і цим забезпечити власникам капіталу максимальну ринкову оцінку вкладених ними коштів.

Як показує практика, не існує єдиного оптимального співвідношення капіталу не тільки для однотипних підприємств, але й для одного підприємства у різний проміжок часу, тобто на різних стадіях його розвитку. Тому існує ряд факторів, врахування яких дозволить підприємству сформувати таку структуру капіталу, яка буде найбільш ефективною. До основних факторів належать:

- галузеві особливості операційної діяльності;
- стадія життєвого циклу підприємства;
- кон'юнктура товарного ринку;
- кон'юнктура фінансового ринку
- рівень рентабельності операційної діяльності;
- податкове навантаження на підприємство;
- ступінь концентрації акціонерного капіталу.

Виходячи з того, що основною метою оптимізації структури капіталу є пошук оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, можна сформувати основні завдання оптимізації структури капіталу:

- формування необхідної структури капіталу, яка б забезпечила сталий розвиток підприємства;
- забезпечення умов, за яких підприємство отримуватиме максимальну суму прибутку.

Аналіз економічної літератури свідчить, що більшість авторів виділяють три методи оптимізації структури капіталу:

- оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності. Цей метод ґрунтується на багатоваріантних розрахунках рівня фінансової рентабельності (рентабельності власного капіталу) при різній структурі капіталу. Остання виражається через такий показник, як ефект фінансового важеля;
- оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації її вартості. Метод ґрунтується на попередній оцінці власного і позиченого капіталів за різних умов їх формування, обслуговування та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу і, таким чином, пошуку найбільш реальної ринкової вартості підприємства;
- оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Він пов'язаний з процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових активів підприємства: необоротних активів, оборотних активів (з розбиттям їх на постійну і змінну частини).

Для забезпечення бажаного рівня фінансової стійкості підприємства запропоновані моделі повинні бути доповнені наступними додатковими обмеженнями: по досягненню необхідного рівня фінансової незалежності; по не перевищенню залежності від одного позичальника чи одного джерела фінансування[38].

Однак ці методи мають ряд недоліків, а саме вони враховують обмежений ряд факторів. Найбільш раціональним, щодо досягнення оптимального співвідношення структурних елементів капіталу компанії, може бути метод, в основі якого відбувається одночасна максимізація зростання рентабельності власного капіталу і рівня фінансової стійкості. Тобто за цим підходом будуть конкретизовані послідовні кроки формування оптимальної структури капіталу за критерієм збереження або забезпечення фінансової стійкості компанії, а також здійснюватимуться прогнозні розрахунки рентабельності власного капіталу компанії[39].

Тому при здійсненні розрахунків оптимальної структури капіталу потрібно врахувати нормативні значення коефіцієнтів фінансової стійкості, а саме: коефіцієнти автономії $\geq 0,5$, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами $\geq 0,1$, коефіцієнт фінансової стійкості $\geq 0,6$ [40].

Метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності передбачає використання механізму фінансового левериджу.

Сутність фінансового важеля полягає в тому, щоб посилити вплив зміни прибутку на динаміку фінансової рентабельності, тобто у підвищенні еластичності фінансової рентабельності відносно прибутку.

При цьому для розрахунку ефекту фінансового левериджу використовують таку формулу[41]:

$$\text{ЕФЛ} = (1 - C_{\text{ПП}}) * (K_{\text{ВРА}} - C_{\text{В}}) * \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}} \quad (3.1)$$

де: СПП – ставка податку на прибуток;

$K_{\text{ВРА}}$ – коефіцієнт валової рентабельності активів, %;

$C_{\text{В}}$ – ставка відсотка за кредит, що сплачується підприємством за використання залученого капіталу, %;

ПК – позиковий капітал;

ВК – власний капітал.

Розрахуємо вхідні данні для аналізу і формування оптимальної структури капіталу підприємства.

Суми власного та позиченого капіталу, що використовуються підприємством, загальна вартість активів, валовий і чистий прибуток отримаємо з даних балансу і звіту про фінансові результати за періоди, що аналізуються.

Відсотки за використання залученого капіталу підприємством склали:

$$K_{\text{РВ}} = \text{ПК} * C_{\text{В}} \quad (3.2)$$

де ПК –позиковий капітал;

$C_{\text{В}}$ – ставка відсотка за використання залученого капіталу склали 17%.

$$K_{PB\ 2018} = 885,6 * 0,17 = 150,552 \text{ тис. грн.}$$

$$K_{PB\ 2019} = 836,7 * 0,17 = 142,239 \text{ тис. грн.}$$

Рентабельність власного капіталу підприємства, яка розраховується як відношення чистого прибутку до власного капіталу, складала:

$$P_{BK} = \frac{ЧП}{BK} \quad (3.3)$$

де ЧП – чистий прибуток;

BK – власні кошти підприємства.

$$P_{BK\ 2018} = \frac{-215,6}{-653,7} = 0,329$$

$$P_{BK\ 2019} = \frac{78,1}{-575,6} = -0,137$$

Рентабельність сукупного капіталу підприємства, яка розраховується як відношення чистого прибутку до сукупного капіталу, складала:

$$P_{СК} = \frac{ЧП}{BK+PK} \quad (3.4)$$

де ЧП – чистий прибуток;

BK – власні кошти підприємства;

PK – позикові кошти підприємства.

$$P_{СК\ 2018} = \frac{-215,6}{885,6 - 653,7} = -0,929$$

$$P_{СК\ 2019} = \frac{78,1}{836,7 - 575,6} = 0,299$$

Коефіцієнт валової рентабельності активів (КВРА) розраховуємо як відношення валового прибутку до вартості активів підприємства.

$$K_{BPA} = \frac{ВП}{ВА} \quad (3.5)$$

де ВП – валовий прибуток підприємства;

ВА – вартість активів підприємства;

$$K_{BPA\ 2018} = \frac{1263,5}{250,8} = 5,038$$

$$K_{BPA\ 2019} = \frac{3340,9}{300,5} = 11,118$$

Диференціал фінансового левєриджу ($K_{BPA} - C_B$), розраховується як різниця між коефіцієнтом валової рентабельності активів і середній ставкою відсотка за користування залученим капіталом.

$$(K_{BPA} - C_B)_{2018} = 5,038 - 0,17 = 4,868$$

$$(K_{BPA} - C_B)_{2019} = 11,118 - 0,17 = 10,948$$

Плече фінансового важеля, що характеризує суму позиченого капіталу, який використовує підприємство, із розрахунку на одиницю власного капіталу, розраховуємо по формулі:

$$ПФЛ = \frac{ПК}{ВК} \quad (3.6)$$

де ВК – власні кошти підприємства;

ПК – позикові кошти підприємства.

$$ПФЛ_{2018} = \frac{885,6}{-653,7} = - 1,355$$

$$ПФЛ_{2019} = \frac{836,7}{-575,6} = - 1,454$$

Податковий коректор фінансового левєриджу ($1 - C_{ПП}$) показує, якою мірою проявляється ефект фінансового левєриджу у зв'язку з різним рівнем оподаткування прибутку.

Ставка податку на прибуток ($C_{ПП}$) складає 18%.

Розрахуємо ефект фінансового левєриджу за формулою 3.1:

$$ЕФЛ_{2018} = (1-0,18)*(5,038-0,17)*\frac{885,6}{-653,7} = - 5,41\%$$

$$ЕФЛ_{2019} = (1-0,18)*(11,118-0,17)*\frac{836,7}{-575,6} = - 13,02\%$$

Результати розрахунків за допомогою фінансового важеля наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка ефекту фінансового важеля ТОВ «Сервіс Експерт М»
за 2018-2019 роки

Показник		2018	2019	Відхилення	
				Абсолютне	Відносне (%)
Вартість активів, (тис.грн)	(ВА)	250,8	300,5	49,7	19,82
Позичені кошти, (тис.грн)	(ПК)	885,6	836,7	-48,9	-5,52
Власні кошти, (тис.грн)	(ВК)	-653,7	-575,6	78,1	11,95
Валовий прибуток, (тис.грн)	(ВП)	1263,5	3340,9	2077,4	164,42
Чистий прибуток, (тис.грн)	(ЧП)	-215,6	78,1	293,7	-136,22
Ставка відсотків за кредит	(Св)	0,17	0,17	0,0	0
Сплата відсотків за кредит, (тис.грн)	(КрВ)	150,552	142,239	-8,313	-5,52
Валовий прибуток (без урахування витрат по сплаті відсотків за кредит), (тис.грн)	(ВП-КрВ)	1112,95	3198,66	2085,71	187,4
Ставка податку на прибуток	(Спп)	0,18	0,18	0,0	0
Рентабельність власного капіталу	(Рвк)	0,329	- 0,137	-0,466	-141,64
Рентабельність сукупного капіталу	(Рск)	- 0,929	0,299	1,228	-132,19
Коефіцієнт валової рентабельності активів	(Квра)	5,038	11,118	6,08	120,68
Диференціал фінансового леввериджу	(Квра-Св)	4,868	10,948	6,08	125,41
Плече фінансового леввериджу	(ПФЛ)	- 1,355	- 1,454	-0,099	7,31
Ефект фінансового леввериджу	(ЕФЛ)	- 5,41	- 13,02	-7,61	140,67

Дія фінансового важеля полягає у тому, що підприємство при використанні позичкових коштів, відповідно сплачує відсотку по кредиту, що призводить до збільшення постійних витрат та до зменшення прибутку та рентабельності. Збільшення фінансових витрат при використанні позичкових коштів – збільшує силу важеля та призводить до зростання підприємницького ризику. За

допомогою фінансового важеля можна визначити безпечний обсяг позикових коштів та розраховувати допустимі умови кредитування. Цим самим фінансовий важіль відіграє вагоме значення у формуванні фінансової стійкості підприємства.

Аналізуючи таблицю 3.1 можна зазначити наступне.

Розрахунки показують, що динаміка рентабельності сукупного капіталу набула позитивної тенденції. Так, підприємство, після сплати відсотків по кредитним зобов'язанням і сплати податків, у 2018 році з кожної гривні сукупного капіталу отримало - 0,929 грн. чистих збитків, але у 2019 році вже 0,299 грн. чистого прибутку. За рік підприємство підвищило рентабельність сукупного капіталу на -132,19%.

За використання залучених коштів підприємство понесло 150,552 тис.грн. фінансових витрат у 2018 році, а у 2019 році ці виплати склали 142,239 тис. грн. Плата по відсоткам за користування залучених коштів у звітному році зменшилась на -5,52%.

Рентабельність власного капіталу, яка у 2018 році складала $R_{BK} = 0,329$, у 2019 році набула значення $R_{BK} = - 0,137$. Цей показник можна інтерпретувати таким чином: непокритий збиток власного капіталу підприємства генерував негативний чистий прибуток, тобто з кожною гривні непокритого збитку власного капіталу у 2018 році підприємство отримало 0,329 грн. чистих збитків. Але у 2019 році зменшення непокритого збитку, дало змогу отримати чистий прибуток.

Валова рентабельність активів за досліджуваний період збільшилась на 120,68% з 5,038 до 11,118.

Диференціал фінансового левериджу ($K_{вв} - C_{в}$) також мав тенденцію до збільшення. Зростання склало 125,41% з 4,868 до 10,948. Це являється показником того, що рівень валового прибутку, що створюється активами підприємства, перевищує середній розмір процента за кредит, який використовує підприємство.

Плече фінансового левериджу, що характеризує суму позиченого капіталу, який використовує підприємство, із розрахунку на одиницю власного капіталу, в

2019 році у порівнянні з 2018 роком збільшилось з - 1,355 до - 1,454 або на 7,31%. Негативне значення плеча вказує на те, що незважаючи на позитивне значення диференціалу фінансового левериджу він формує негативний ефект фінансового левериджу.

Аналізуючи таблицю 3.1 можна зазначити, що ефект фінансового левериджу у 2019 році мав негативну динаміку, і зменшився з - 5,41 до - 13,02 (тобто на 140,67% у порівнянні з 2018 роком). Негативне значення ефекту фінансового левериджу дозволяє зробити попередній висновок, що подальше нарощування частки позикового капіталу приведе до зменшення рентабельності власного капіталу. Це є досить негативним явищем для підприємства. Виникає необхідність оптимізувати структуру капіталу до того рівня, щоб створити умови для покращення рентабельності власного капіталу.

Розглянемо процес оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності. Припустимо, що підприємство продовжить і далі працювати з наявною валовою рентабельністю активів, з незмінними умовами користування позикових коштів і сплати податків. Для визначення оптимальної структури капіталу, побудуємо комплексну модель розподілу власного і позикового капіталу з метою визначення співвідношення, за яким значення коефіцієнту фінансової рентабельності активів буде максимальним.

Для цього розрахуємо рентабельність власного капіталу підприємства при різних співвідношеннях власного капіталу до позикового капіталу (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Розрахунок фінансової рентабельності активів за різних варіантів значення коефіцієнта фінансового левериджу

Показник		Варіант співвідношення власного капіталу до позикового капіталу (%)									
		100/0	90/10	80/20	70/30	60/40	50/50	40/60	30/70	20/80	10/90
1.	Власний капітал, тис.грн	300,5	270,45	240,40	210,35	180,30	150,25	120,20	90,15	60,10	30,05

Продовження таблиці 3.2

2.	Позиковий капітал, тис.грн	0,00	30,05	61,50	90,15	120,20	150,25	180,30	210,35	240,40	270,45
3.	Загальна сума капіталу, тис.грн	300,50	300,50	300,50	300,50	300,50	300,50	300,50	300,50	300,50	300,50
4.	Плече фінансового леввериджу (гр.2/гр.1)	0,00	0,11	0,26	0,43	0,67	1,00	1,50	2,33	4,00	9,00
5.	Коефіцієнт валової рентабельності активів	11,118	11,118	11,118	11,118	11,118	11,118	11,118	11,118	11,118	11,118
6.	Відсоток за кредит, %	0	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17
7.	Валовий прибуток без відсотків за кредит, тис.грн (гр. 3*гр. 5/100)	33,41	33,41	33,41	33,41	33,41	33,41	33,41	33,41	33,41	33,41
8.	Сума сплачених відсотків за кредит, тис.грн. (гр. 2*гр. 6)	0	5,11	10,46	15,33	20,43	25,54	30,65	35,76	40,89	45,98
9.	Валовий прибуток з урахуванням сплати відсотків за кредит, тис.грн. (гр. 7 – гр. 8)	33,41	28,3	22,95	18,08	12,98	7,87	2,76	-2,35	-7,48	-12,57
10.	Ставка податку на прибуток	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
11.	Податок на прибуток, тис.грн. (гр. 9*гр. 10)	6,01	5,09	4,13	3,25	2,34	1,42	0,50	-0,42	-1,35	-2,26
12.	Чистий прибуток, який залишився в розпорядженні підприємства, тис.грн. (гр. 9 – гр. 11)	27,40	23,21	18,82	14,83	10,64	6,45	2,26	-1,93	-6,13	-10,31

Продовження таблиці 3.2

13	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (гр. 12*100/гр. 1)	9,12	8,58	7,83	7,05	5,90	4,29	1,88	-2,14	-10,20	-34,31
14	Коефіцієнт автономії	1	0,9	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2	0,1
15	Коефіцієнт забезпеченості ВОЗ	1	0,90	0,80	0,69	0,59	0,49	0,39	0,29	0,19	0,08
16	Коефіцієнт фінансової стійкості	1	0,9	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2	0,1

Як видно із даних, що наведені в табл. 3.2, найбільша фінансова рентабельність власного капіталу досягається за варіантом, коли співвідношення власного та залученого капіталу дорівнює 60/40.

Саме при такому співвідношенні капіталів коефіцієнт автономії, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами та коефіцієнт фінансової стійкості відповідають своїм нормативним значенням.

Наведені розрахунки також показують, що при використанні і подальшому збільшенні позикових коштів значення ефекту фінансового левериджу зростає, а сума чистого прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства і коефіцієнт рентабельності власного капіталу знижується.

3.2. Формування оптимальної структури капіталу підприємства за критерієм мінімізації її вартості

Процес оптимізації структури капіталу підприємства за допомогою цього методу заснований на попередній оцінці вартості власного і позикового капіталу за різних умов його залучення та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу.

Продовження таблиці 3.3

7	Відсоток за кредит, %	СВ	0	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17
8	Коефіцієнт валової рентабельності активів	К _{ВРА}	11,118	11,118	11,118	11,118	11,118	11,118	11,118	11,118	11,118	11,118
9	Валовий прибуток без % за кредит, тис.грн (ряд.5*ряд.8 /100)	ВП	33,41	33,41	33,41	33,41	33,41	33,41	33,41	33,41	33,41	33,41
10	Сума відсотків за кредит, тис. грн. (ряд 4*ряд 7)	КрВ	0	5,11	10,46	15,33	20,43	25,54	30,65	35,76	40,89	45,98
11	Ставка податку на прибуток	С _{ПП}	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
12	Чистий прибуток, тис. грн. (ряд.9-ряд.10-ряд.11*(ряд.9-ряд.10))	ЧП	27,40	23,21	18,82	14,83	10,64	6,45	2,26	-1,93	-6,13	-10,31
13	Середньозважена вартість капіталу	WACC	-0,137	-0,109	-0,085	-0,059	-0,033	-0,008	0,014	0,045	0,071	0,096
14	Коефіцієнт автономії	К _{АТ} _В	1	0,9	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2	0,1
15	Коефіцієнт забезпеченості ВОЗ	К _{ВОЗ}	1	0,90	0,80	0,69	0,59	0,49	0,39	0,29	0,19	0,08
16	Коефіцієнт фінансової стійкості	К _{ФС} _Т	1	0,9	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2	0,1

Від'ємне значення WACC означає ефективну роботу управління підприємством, що свідчить про те, що компанія отримує економічний прибуток.

Як видно із даних, що наведені в табл. 3.3, найбільша середньозважена вартість капіталу досягається за варіантом, що визначає відношення власного і залученого капіталу у відношенні 60% до 40%.

Наведені розрахунки також показують, що при використанні і подальшому збільшенні позикових коштів значення середньозваженої вартості капіталу зменшується, та сума чистого прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства знижується.

3.3 Основні напрями зміцнення фінансової стійкості підприємства

Виходячи з проаналізованих фінансово-економічних показників діяльності підприємства ТОВ «Сервіс Експерт М», наведених у розділі 2, свідчать, що підприємство знаходиться у передкризовому стані. Серед причин, які призвели до ситуації що склалася, можна виділити:

- збитки від основної виробничої діяльності;
- неоптимальна структура капіталу підприємства (переважає позиковий капітал);
- несприятливі зміни в портфелі замовлень, втрата частки ринку.

Головною причиною погіршення фінансової стійкості підприємства є відсутність фінансової політики й стратегії, слабка маркетингова політика. Тільки маючи певні стратегічні позиції можливо ефективно ведення господарства. Тому в першу чергу необхідно розробити фінансову стратегію підприємства. Метою розробки є побудова ефективної системи управління фінансами, спрямованої на досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства.

В сучасних умовах для більшості підприємств характерна реактивна форма керування фінансами, тобто прийняття управлінських рішень як реакції на поточні проблеми. Одним з напрямків виходу з кризового стану підприємства є перехід до управління фінансами на основі аналізу фінансово-економічного стану з урахуванням постановки стратегічних цілей діяльності підприємства, адекватних ринковим умовам і пошуку шляхів їх досягнення. При цьому, стратегічними завданнями розробки фінансової політики підприємства повинні бути:

- максимізація прибутку підприємства;
- оптимізація структури капіталу підприємства з метою забезпечення його фінансової стійкості та платоспроможності;
- створення ефективного механізму управління підприємством.

Розробка фінансової стратегії підприємства полягає у визначенні тактичних заходів, які конкретизують шляхи, способи та заходи досягнення стратегічної мети. Наприклад, такими тактичними заходами можуть бути: мінімізація витрат; відмова від збиткових видів послуг, що надаються; невігідних каналів реалізації послуг; максимізація прибутку підприємства, розширення ринку збуту, постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього стану підприємства, розробка практичних заходів при виникненні кризових ситуацій.

Для зростання прибутку (як стратегічного завдання) підприємству потрібно, перш за все, підвищувати обсяг реалізованих послуг на основі грамотної маркетингової стратегії, знижувати витрати, що пов'язані з операційною діяльністю, контроль за дебіторською заборгованістю.

Розрахунки щодо оптимальної структури капіталу показують, що на даному етапі функціонування підприємства необхідно максимально відмовитись від залучання позикових коштів і зосередитися на збільшенні власного капіталу та його рентабельності.

Збільшення власного капіталу для ТОВ «Сервіс Експерт М» можливе за рахунок формування додаткового капіталу (внесків засновників), реструктуризації активів (включає заходи, результатом яких є зміни в структурі та складі активної сторони балансу) чи за рахунок зростання рентабельності власного капіталу.

До основних заходів щодо реструктуризації активів слід віднести:

- формування ефективної системи управління підприємством;
- ліквідація окремих нерентабельних напрямків діяльності;
- продаж, здача в оренду, передача в заставу частини активів;

- скорочення надлишкового персоналу, перепідготовка персоналу для диверсифікації напрямків діяльності.

Якщо говорити про методи підвищення рентабельності власного капіталу, що є актуальним для ТОВ «Сервіс Експерт М», то це:

- збільшення прибутковості;
- зниження операційних витрат;
- підвищення обсягу реалізованих послуг;
- оптимізації переліку наданих послуг;
- керування ціноутворенням;
- грамотна маркетингова стратегія.

Впровадження даних заходів, а також регулярні розрахунки й аналіз тенденцій змін показників фінансової сталості та платоспроможності, рентабельності дозволять поліпшити фінансове становище підприємства

Отже, запропоновані заходи дозволять ТОВ «Сервіс Експерт М» розв'язати ряд проблем, пов'язаних з фінансовим станом підприємства, знайти нові можливості одержання прибутку. На основі отриманого прибутку можна сформувати більш раціональну структуру капіталу підприємства.

Висновки до розділу 3

Залучення позикового капіталу для діяльності підприємства не дало змогу подолати фінансові труднощі. Це проявилось в тому, що використовуючи залучені кошти, як основне джерело фінансування своєї діяльності, підприємство не змогло забезпечити ефективність господарювання, перебороти стійку тенденцію до зростання збитковості власного капіталу.

З метою поліпшення фінансового стану підприємства розраховано оптимальне співвідношення власного й позикового капіталу за двома критеріями:

максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності та за критерієм мінімізації вартості капіталу підприємства. Мета оптимізації структури капіталу – мінімізувати витрати на залучення джерел фінансування і цим забезпечити власникам капіталу максимальну ринкову оцінку вкладених ними коштів.

Визначено, що оптимальним співвідношенням між власним і позиковим капіталом для ТОВ «Сервіс Експерт М» за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності є співвідношення 60:40 (відношення власного та залученого капіталу 60% до 40%).

Оптимальним співвідношенням між власним і позиковим капіталом за критерієм мінімізації середньозваженої вартості капіталу є співвідношення 60:40 (відношення власного та залученого капіталу 60% до 40%).

Зважаючи на те, що при перевищенні частки залученого капіталу понад 40% від сукупного, діяльність підприємства набуває збитковості.

Таким чином, на основі розрахунків щодо формування оптимальної структури капіталу підприємства за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності та за критерієм мінімізації вартості капіталу підприємства можна зробити висновок про необхідність скорочення використання позикових коштів та збільшення власного капіталу.

Збільшення власного капіталу для ТОВ «Сервіс Експерт М» можливе за рахунок формування додаткового капіталу (внесків засновників), реструктуризації активів чи за рахунок зростання рентабельності власного капіталу.

Для зростання прибутку підприємству потрібно, перш за все, підвищувати обсяг реалізованих послуг на основі грамотної маркетингової стратегії та знижувати витрати, що пов'язані з операційною діяльністю. На основі отриманого прибутку можна сформувати більш раціональну структуру капіталу підприємства.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши фінансовий стан ТОВ «Сервіс Експерт М» та спланувавши показники фінансово-господарської діяльності підприємства, можна зробити висновки.

1. На основі систематизації підходів до визначення сутності фінансової стійкості сформульовано, що фінансова стійкість підприємства - це економічна категорія, охоплює сукупність факторів, що забезпечують підприємству стан контрольованої рівноваги та здатність до сталого економічного зростання шляхом ефективного управління діяльністю. На фінансову стійкість компанії впливає безліч факторів, як зовнішніх, так і внутрішніх

2. Фінансова стійкість характеризується системою абсолютних та відносних показників.

3. Дослідження методичного інструментарію управління фінансовою стійкістю підприємства показало, що для оцінки фінансової стійкості підприємства використовують ключові характеристики: платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності, розрахунок яких базується на основі відповідних співвідношень між статтями балансу.

4. Результативність та ефективність діяльності підприємства прямо залежить від ефективності використання капіталу. Оптимальна структура капіталу показує таке співвідношення використання власних і позичених коштів, при якому забезпечується результативна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто збільшується його ринкова вартість.

Проаналізувавши наукову літературу, можна зазначити, що основними методами визначення оптимальної структури капіталу є: максимізація рівня прогнозованої фінансової рентабельності, мінімізація середньозважених витрат на капітал, мінімізація рівня фінансових ризиків.

5. Проведений аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Сервіс Експерт М» показав, що діяльність підприємства не була ефективною, адже підприємство має непокріті збитки (які у 2019 р. у структурі власного капіталу склала 106,7%) і дефіцит власного оборотного капіталу.

6. Здійснений аналіз майнового стану ТОВ «Сервіс Експерт М» показав, що структура капіталу в 2019 році характеризується значним перевищенням позикових коштів. Підприємство повністю залежність від зовнішніх джерел фінансування.

7. Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості підприємства засвідчив, що в 2017-2019 рр. підприємство знаходилось у передкризовому стані. Рівень ліквідності залишається низьким через нестачу готівкових коштів для розрахунків за своїми зобов'язаннями.

8. Оцінка фінансової стійкості підприємства за відносними показниками дала можливість стверджувати, що підприємство не є фінансово стійким, розраховані показники фінансової стійкості не відповідають нормативним значенням.

9. Планування оптимальної структури капіталу ТОВ «Сервіс Експерт М» було здійснено за двома методами, а саме: оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності та оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації її вартості.

10. Отримані результати за двома методами визначають, що оптимальним співвідношенням між власним і позиковим капіталом є співвідношення 60:40 (відношення власного та залученого капіталу 60% до 40%).

11. Для покращення фінансової стійкості і платоспроможності підприємства необхідно збільшувати прибутковість, знижувати операційні витрати, підвищувати обсяг реалізованих послуг, оптимізувати перелік наданих послуг, грамотно вибудувати маркетингову політику, створити ефективний механізм управління підприємством.

12. Одержані результати мають прикладну цінність та опубліковані на студентській науково-практичній Інтернет-конференції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гатаулин А.М. Система прикладных статистико-математических методов обработки экспериментальных данных. – М.: Изд-во МСХА, 2002. – Ч.1. – С.22-24.
2. Ковалев В.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учебник / В.В. Ковалев, О.Н. Волкова.– Москва : ТК Велби, изд-во Проспект, 2007.–424с
3. Башнянин Г.І. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання та шляхи її покращення / Г. І. Башнянин, І. В. Лінтур // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2016. - Вип. 2. - С. 98-101.
4. Лахтіонова Л. А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2011. – 880 с.
5. Русіна Ю.О. Економічна сутність фінансової стійкості підприємств та фактори, що на неї впливають /Ю.О. Русіна, Ю.В. Полозук/ Міжнародний науковий журнал. – 2015. – №2. – С. 91-94
6. Стоянова О. С. Финансы и кредит : учебный курс / О. С. Стоянова. – К. : Эльга-Н ; Ника-Центр, 2008. – 448 с
7. Нетак О.Б. Моніторинг чинників впливу на фінансову стійкість та платоспроможність вітчизняних суб'єктів господарювання у посткризовий період / О.Б. Нетак, М.В. Рубаха // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – 23.4. – С. 278 – 285.
8. Дробишева О.О. Оцінка платоспроможності і фінансової стійкості у системі антикризового управління / О.О. Дробишева, Д.В. Чикулов // Інфраструктура ринку. — 2017. — № 3. — С. 89–92.
9. Кован С.Є. Фінансова стійкість і її оцінка для запобігання банкрутству підприємства // Кован С.Є., Кочетков О.П. // Економічний аналіз: теорія і практика. – 2017. – № 15.

10. Косова Т.Д. Фінансовий аналіз : навч. посібник. / Т.Д. Косова, І.В. Сіменко та ін. – К., Центр учбової літератури, 2013 – 440 с.
11. Сирота В.С. Корпоративна соціальна відповідальність в системі економічної безпеки підприємств: дис. ... канд. екон. наук / В.С. Сирота. – К., 2016. – 217 с. 49.pdf
12. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: [підручник] / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук. – К.: Центр учбової літ., 2013. – 504 с.
13. Солотва В.О. Сутність платоспроможності підприємства / В.о. Солотва / Фінанси України. - 2010. - №1. - 116-120 с.
14. Ткаченко І. П. Фінансовий аналіз: консп. лекц.для студ. усіх форм навч. Кам'янське: ДДТУ, 2019. 223с.
15. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 328 с.
16. Школьник І. О. Фінансовий аналіз. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 368 с
17. Шморгун Н.П. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Н.П. Шморгун, І.В. Головка / К.: Центр учбової літератури, 2006. – 528 с.
18. Дєєва Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Н.М. Дєєва, О.І. Дедіков – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 328 с.
19. Грицино О.М. Бусленко В.В. Оптимізація структури капіталу підприємств України. Фінанси, облік і аудит. 2017. Вип. 1 (29). С. 77—97.
- 20 Гайдаєнко Ольга, Славінська Марина Формування оптимальної структури капіталу підприємства. /О. Гайдаєнко, М. Славінська// ОБЛІК. ЕКОНОМІКА. МЕНЕДЖМЕНТ: наукові нотатки Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 1 (9). Частина 1. 2016/ - С. 100-107.
21. Бланк И.А. Финансовый менеджмент / И.А. Бланк — 2-е изд., перераб. и доп. — К.: Эльга, НикаЦентр, 2007. — 521 с.
22. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / В.О. Подольська, О.В. Ярш. — К.: Центр навч. л-ри, 2007. — 488 с.

23. Щербань О.Д. Методи регулювання та оптимізації структури капіталу підприємства / О. Д. Щербань, О. В. Насібова, Р. В. Сухоруков // Економіка та держава. - 2017. - № 12. - С. 82-88. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2017_12_19
24. Крамаренко, Г. О. Фінансовий аналіз: підручник / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К.:Центр навч. л-ри, 2013. – 156 с
24. Гудзь Н. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / ред. П. Денчук, Р. Романів. Київ, 2016. 424 с.
25. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 / Мінфін України [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ : Верховна Рада України 1994–2018 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
26. Пономарьов Д.Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання / Д. Е. Пономарьов // Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - № 5. - С. 53-58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_5_12
27. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент. 2-ге вид.: Підручник. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.
28. Дорошенко А.П. Напрями оцінки ділової активності сільськогосподарських підприємств / А.П. Дорошенко // Наукові праці ПДАА. Серія: Економічні науки. — Вип. 5. — Т. 3. — С 112—116.
29. Лищенко М.О. Аналіз фінансової стійкості підприємства як елементу забезпечення фінансової стабільності роботи підприємства / М. О. Лищенко // Вісник Черкаського університету. Серія : Економічні науки. - 2018. - Вип. 2. - С. 49-57. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuE_2018_2_9
30. Мехеда Н.Г. Джерела формування капіталу підприємства/ Н.Г. Мехеда, В.Мельник// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2014/Economics/10_163233.doc.htm

31. Грабовецький Б. Є. Фінансовий аналіз та звітність. Практикум / Б.Є. Грабовецький, І.В. Шварц – Вінниця: ВНТУ, 2016. – 99 с.
32. Соляник Л.Г. Фінансовий аналіз. Методичні рекомендації до практичних занять для студентів освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань «Управління та адміністрування» напряму підготовки 072 Фінанси, банківська справа та страхування / Л.Г. Соляник ; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Дніпро : НГУ, 2017. – 67 с.
33. Ткаченко С. О. Фінанси підприємств: Навч. посібник / С.О. Ткаченко – Харків: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. – 312 с.
34. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток та ін.; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2003. – 556 с.
35. Феценко О.П. Розрахунок показників фінансового стану господарських товариств з урахуванням нових форм фінансової звітності / О.П. Феценко // Бізнес Інформ. – 2015. – № 2. – С. 229-236.
36. Бланк И. А. Управление формированием капитала / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2000. – 512 с.
37. Подольська В. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / В. О. Подольська, О.В. Яріш. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 488 с.
38. Довбня С. Б. Оптимізація фінансування як засіб підвищення фінансової стійкості підприємства / С. Б. Довбня, Т. М. Разгоняєва // Економічний вісник Національного гірничого університету. - 2014. - № 1. - С. 88-94. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2014_1_13
39. Сініцин О.О. Характеристика методів регулювання та оптимізації структури капіталу корпорації / Сініцин О.О.// Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". –№4, 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2927>.

40. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз: навч. посіб. / Б. Є. Грабовецький – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с
41. Ефект фінансового левериджу як інструмент управління структурою капіталу / А.М. Садекова, В.Д. Такаджі. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2009/Economics/45554.doc.htm.

ДОДАТОК А

Додаток 1
до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди		
ТОВ "СЕРВІС ЕКСПЕРТ М"	за ЄДРПОУ	2018	01	01
Територія ДНІПРОПЕТРОВСЬКА	за КОАТУУ	37988223		
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	1210100000		
Вид економічної діяльності інша професійна та науково-технічна діяльність, н. в. і. г.	за КВЕД	240		
Середня кількість працівників, осіб 14		74.90		
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон проспект Дмитра Яворницького, буд. 93, к. 320, Центральний р-н, м. ДНІПРО, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл., 49000		744-74-81		

1.Баланс на 31 грудня 2017 р.

Актив	Форма № 1-м Код за ДКУД		1801006
	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	14,5	6,4
первісна вартість	1011	47,5	47,5
знос	1012	(33,0)	(41,1)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	14,5	6,4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	-	-
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	0,5	1,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	3,7	3,3
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	27,0	34,7
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	140,9	84,5
Витрати майбутніх періодів	1170	-	189,0
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	172,1	312,5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	186,6	318,9

Продовження додатка А

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	38,8	38,8
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(181,0)	(476,9)
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	(142,2)	(438,1)
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	-	-
розрахунками з бюджетом	1620	14,8	27,2
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	1,3
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	314,0	728,5
Усього за розділом III	1695	328,8	757,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	186,6	318,9

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2017

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 240,2	724,8
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	1 240,2	724,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(1 536,1)	(773,6)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(1 536,1)	(773,6)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	(295,9)	(48,8)
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	(295,9)	(48,8)

Керівник _____ (підпис)
Головний бухгалтер _____ (підпис)

ЕЦП Максимович
О.В.

Максимович Ольга Володимирівна
(ініціали, прізвище)

(ініціали, прізвище)

Продовження додатка А

Додаток 1
до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Підприємство ТОВ "СЕРВІС ЕКСПЕРТ М"	Дата(рік,місяць,число)	Коди		
Територія <u>ДНІПРОПЕТРОВСЬКА</u>	за ЄДРПОУ	2019	01	01
Організаційно-правова форма господарювання <u>Товариство з обмеженою відповідальністю</u>	за КОАТУУ	37988223		
Вид економічної діяльності <u>інша професійна та науково-технічна діяльність, н. в. і. г.</u>	за КОПФГ	1210100000		
Середня кількість працівників, осіб <u>12</u>	за КВЕД	240		
Одиниця виміру: <u>тис. грн. з одним десятковим знаком</u>		74.90		
Адреса, телефон <u>проспект Дмитра Яворницького, буд. 93, к. 320, Центральний р-н, м. ДНІПРО, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл., 49000</u>		7783766		

1.Баланс на 31 грудня 2018 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006	
			На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-	-
Основні засоби	1010	6,4	5,9	
первісна вартість	1011	47,5	47,5	
знос	1012	(41,1)	(41,6)	
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-	
Інші необоротні активи	1090	-	-	
Усього за розділом I	1095	6,4	5,9	
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	-	-	
у тому числі готова продукція	1103	-	-	
Поточні біологічні активи	1110	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1,0	0,5	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	3,3	9,1	
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	34,7	30,0	
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	
Гроші та їх еквіваленти	1165	84,5	205,3	
Витрати майбутніх періодів	1170	189,0	-	
Інші оборотні активи	1190	-	-	
Усього за розділом II	1195	312,5	244,9	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	
Баланс	1300	318,9	250,8	

Продовження додатка А

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	38,8	38,8
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(476,9)	(692,5)
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	(438,1)	(653,7)
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	-	-
розрахунками з бюджетом	1620	27,2	18,9
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	1,3	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	728,5	885,6
Усього за розділом III	1695	757,0	904,5
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	318,9	250,8

2. Звіт про фінансові результати
за _____ Рік 2018

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 263,5	1 240,2
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	1 263,5	1 240,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(1 479,1)	(1 536,1)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(1 479,1)	(1 536,1)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	(215,6)	(295,9)
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	(215,6)	(295,9)

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

EP Максимович
О.В.

Максимович Ольга Володимирівна

(ініціали, прізвище)

(ініціали, прізвище)

Продовження додатка А

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 5 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата (рік, місяць, число)	Коди		
ТОВ "СЕРВІС ЕКСПЕРТ М"	за ЄДРНОУ	2020	01	01
Територія <u>ДНІПРОПЕТРОВСЬКА</u>	за КОАТУУ	37988223		
Організаційно-правова форма господарювання <u>Товариство з обмеженою відповідальністю</u>	за КОПФГ	1210100000		
Вид економічної діяльності <u>інша професійна та науково-технічна діяльність, н. в. і. г.</u>	за КВЕД	240		
Середня кількість працівників, осіб <u>11</u>		74.90		
Одиниця виміру: <u>тис. грн. з одним десятковим знаком</u>				
Адреса, телефон <u>проспект Дмитра Яворницького, буд. 93, к. 320, Центральний р-н, м. ДНІПРО, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл., 49000</u>		7783766		

1. Баланс на 31 грудня 2019 р.

Актив	Форма № 1-м Код за ДКУД		1801006
	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	5,9	5,3
первісна вартість	1011	47,5	47,5
знос	1012	(41,6)	(42,2)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	5,9	5,3
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	-	-
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	0,5	0,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	9,1	12,4
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	30,0	34,2
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	205,3	248,1
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	244,9	295,2
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	250,8	300,5

Продовження додатка А

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	38,8	38,8
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(692,5)	(614,4)
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	(653,7)	(575,6)
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	-	-
розрахунками з бюджетом	1620	18,9	39,1
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	0,2
розрахунками з оплати праці	1630	-	0,1
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	885,6	836,7
Усього за розділом III	1695	904,5	876,1
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	250,8	300,5

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2019 р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 340,9	1 263,5
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	3 340,9	1 263,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(3 175,3)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(87,5)	(1 479,1)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(3 262,8)	(1 479,1)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	78,1	(215,6)
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	78,1	(215,6)

ЕП Максимович
Ольга
Володимирівна

Максимович Ольга Володимирівна

(ініціали, прізвище)

(ініціали, прізвище)

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

№ _____ від «___» _____ 201 р

В.О. ректорові Національного
ТУ «Дніпровська політехніка»
академіку НАН України
професору Півняку Г.Г.

ЗАМОВЛЕННЯ
на виконання кваліфікаційної роботи

Просимо Вас надати можливість студентці групи 072-7-1 фінансово-економічного факультету Навчально-наукового Інституту економіки НТУ «Дніпровська політехніка» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Остапенко Альоні Олександрівні кваліфікаційну роботу на тему: «Планування фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Сервіс Експерт М»» з використанням обліково-економічної інформації підприємства.

Тема роботи є актуальною для даного підприємства, тому що завдання, поставлені в роботі, вирішують реальні проблеми підприємства і можуть бути використані з метою підвищення результативності та ефективності його діяльності.

Фінансово-економічна інформація ТОВ «Сервіс Експерт М», передана для виконання кваліфікаційної роботи, підпадає під дію внутрішнього «Положення про комерційну таємницю» та не підлягає оприлюдненню.

Директор
ТОВ «Сервіс Експерт М»

Максимович О.В.

№ _____ от « ____ » _____ 2021 р.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу студентки Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» фінансово-економічного факультету Навчально-наукового Інституту економіки за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» на тему «Планування фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Сервіс Експерт М»» Остапенко Альони Олександрівни.

Обрана тема актуальна через те, що у сучасних умовах успішне функціонування кожного підприємства значною мірою залежить від рівня стійкості його фінансового стану. Тому управління фінансовою стійкістю є однією з найважливіших засад діяльності підприємств, що надає інформацію про фінансові можливості підприємства на перспективу.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у дослідженні існуючих методів визначення оптимальної структури капіталу підприємства.

За результатами розрахунків на основі даних ТОВ «Сервіс Експерт М» визначено оптимальну структуру капіталу за двома критеріями: максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності та за критерієм мінімізації вартості капіталу підприємства.

Пропозиції дипломної роботи щодо планування фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Сервіс Експерт М» розглянуті керівництвом підприємства і прийняті до реалізації.

Кваліфікаційна робота рекомендується до захисту та присвоєння її автору ступеня «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» з оцінкою «відмінно».

Директор
ТОВ «Сервіс Експерт М»

Максимович О.В.

ВІДЗИВ

на кваліфікаційну роботу студентки групи 072-17-1

Остапенко Альони Олександрівни

на тему Планування фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ "Сервіс Експерт М" представленої для присвоєння ступня «бакалавр» кваліфікації «бакалавр фінансів, банківської справи та страхування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

1. Мета дипломної роботи: планування і вибір оптимальної структури капіталу підприємства з метою підвищення його фінансової стійкості.

2. Обрана тема актуальна через те, що від належного формування фінансових ресурсів та ефективного і цілеспрямованого їх використання залежить своєчасність та повнота фінансового забезпечення фінансової діяльності та підприємство зможе оперативно контролювати свою фінансову стійкість і своєчасно приймати необхідні рішення.

3. Тема дипломної роботи безпосередньо пов'язана з об'єктом діяльності бакалавра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – аналіз фінансової стійкості та та визначенням джерел фінансування підприємств.

4. Задачі дипломної роботи відповідають вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики.

5. Автором спланована оптимальна структура фінансових ресурсів підприємства за двома критеріями: з критерієм мінімізації її вартості, критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності.

6. Робота з керівником кваліфікаційної роботи вважається доброю. Практичне значення результатів дипломної роботи полягає у рекомендацій, реалізація яких дозволить визначати та обґрунтовувати можливий спосіб фінансування діяльності ТОВ "Сервіс Експерт М" з позицій забезпечення фінансової стійкості, мінімізації витрат на залучення окремих джерел капіталу та підвищення ефективності його використання.

7. Самостійність виконання завдань дипломної роботи хороша.

8. Виконання презентації. Презентація віддзеркалює основні положення кваліфікаційної роботи.

9. Дотримання стандартів. Оформлення пояснювальної записки виконано у відповідності зі стандартами ЄСКД.

10. Робота Остапенко А.О. виконана на замовлення підприємства та отримала позитивну оцінку його керівництва.

Таким чином констатуємо, що кваліфікаційна робота Остапенко Альони Олександрівни рекомендується до захисту з оцінкою 96 балів.

Науковий керівник
кваліфікаційної роботи бакалавра
к.е.н., доц. кафедри ЕА і Ф

Цуркан І.М.